

ROK BOROVICE

Měsíčník pracovníků Lesů České republiky a příznivců lesa

1 | 2002
ročník 8

LESU ZDAR

Novoroční slovo
generálního ředitele
Ing. Jiřího Olivy

Borovice lesní
a prehistorie
jejího rodu

Respektování
genetických
zákonitostí...

Vítá Vás
rok borovice

PROGRAM 2000

V roce 1999 přijal náš podnik jeden ze svých základních dokumentů „PROGRAM 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR“, který shrnuje opatření, jimiž podnik podporuje rozvoj nejvýznamnějších veřejných funkcí lesů. Pro jejich zabezpečení byl mimo jiné založen. LČR chápou plnění produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa jako rovnocenné součásti své práce.

Program 2000 představuje jednu z nejvýznamnějších aktivit, jimiž LČR naplňují dle zákona o státním podniku, který zakotvuje, že podniky založené podle tohoto zákona jsou zřizovány k uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů. Veřejný zájem je definován v Základních principech státní lesnické politiky takto: „Stát má zájem na trvalém a vyrovnaném využívání lesa jako obnovitelného přírodního zdroje. Je důležité pro všechny občany zabezpečit zachování vodohospodářské účinnosti lesa, zajištění půdoochranné funkce lesa, uchová-

ní jedinečnosti přírody a udržení genetické kvality lesa. Všechny tyto funkce je třeba více či méně řízeně podporovat.“

Program 2000 je mimo jiné zaměřen na budování turistických odpočinkových míst v lesích a naučných stezek; obnovu a údržbu studánek; opravy a údržbu regionálně významných drobných staveb, pomníčků a pamětních desek; údržbu vybraných kulturních památek v lesích;

Opravená studánka na LS Křivoklát

péči o památné stromy a historické aleje; ochranu a podporu biodiverzity; obnovu lesních vodních ploch; údržbu vybraných turisticky exponovaných chodníků a cest; vybavení lesů informačními tabulemi apod.

V rámci Programu 2000 vznikají jednotlivé projekty již třetí rok. Domnívám se, že je vhodné seznámit na stránkách Lesu zdar i širší veřejnost s výsledky práce našich lesních správ. Proto bude tato stránka po celý rok věnována ukázkám konkrétních úprav lesního prostředí.

Současně se na všechny lesní správce obracím s prosbou o zaslání fotografií dokumentujících Program 2000 na jejich správách.

Jan Řezáč

Boží muka na LS Přimda

Dětské zákoutí na LS Telč

Stylový altánek na LS Křivoklát

Vážení čtenáři,

v této nové rubrice vám budeme každý měsíc předkládat aktuální informace z pravidelných porad vedení podniku. Naším cílem je nejen zpestřit nabídku atraktivních témat a námětů do diskuse, ale i přiblížit práci vrcholového managementu LČR.

Redakce

Z řady materiálů, které v prosinci 2001 vedení projednávalo, byly nejdůležitější dva dokumenty – rámcový rozpočet na rok 2002 a plán investic na rok 2002. V důsledku poměrně nepříznivé situace na trhu se dřívím se ve schváleném rozpočtu kalkuluje s menším hospodářským výsledkem. Počítá se sice s dalším poklesem nákladů v pěstební činnosti, ale v minimálních objemech. Celkové náklady na pěstební činnost jsou navrženy v celkové výši 1,86 mld. Kč, to je asi o 80 mil. Kč méně než v roce 2001. Jejich součástí je stanovený limit nákladů pěstební činnosti 1,83 mld. Kč, povýšený o ostatní výchovu v porostech do 40 let (30 mil. Kč). Při velmi opatrné kalkulaci s určitou mírou bezpečnosti by v roce 2002 náš hospodářský výsledek neměl klesnout pod 300 mil. Kč, lze očekávat i částku o něco vyšší. Tržby by měly dosáhnout 5,356 mld. Kč a náklady asi 5,055 mld. Kč. Těžba dřeva je navržena ve výši 6,942 mld. m³, což je o 62 000 m³ více než v roce 2001.

Plán investic byl navržen ve třech variantách, které se lišily mírou finančního vkladu státu speciálně do oblasti hrazení bystrin. Nakonec byla přijata střední varianta, podle níž bychom měli celkem proinvestovat 750 mil. Kč, z toho 650 mil. Kč z vlastních zdrojů a 100 mil. Kč z rozpočtu státu. Na projekty se počítá 3,6 %, na zpracování LHP 8,9 %, na stavební investice 61 %, na strojní investice včetně technologické dopravy 14 %, na nehmotné investice 2,7 %, na nákup pozemků včetně lesa 9,7 %.

Protože náš vozový park pomalu zastarává a felicie se přestaly vyrábět, musíme začít pomýšlet na obměnu. V letošním roce proto poprvé nakoupíme na testování 10 vozů Renault Kangoo 4x4. Je to auto velmi dobrých jízdních vlastností v terénu a vysoké užitkové hodnoty, například má o 4 cm vyšší světlou výšku než Suzuki Vitara. Přitom jde o komfortní osobní automobil, který jezdí po silnici rychlostí 150 km/hod. Zajímavý není jen jeho trochu avantgardní design, ale i cena, která by se při větším množství nakoupených vozidel měla pohybovat kolem 400 000 Kč. Pokud se nám při testování osvědčí, předpokládáme, že jimi v podstatné míře vybavíme naše organizační jednotky.

Ing. Jiří Oliva

Editorial

Vážení čtenáři,

Dostává se vám do rukou první číslo nového ročníku našeho časopisu Lesu zdar. Časopis prošel poměrně zásadní grafickou úpravou. Jejím cílem je přiblížit se současným moderním trendům v designu časopisů při zachování jisté konzervativnosti a tradicionality. Lesu zdar již pravidelně vychází osm let a pomalu můžeme začít hovořit o tom, že má svou historii. Za dobu své existence prošel několika zásadními proměnami a postupně se z podnikového zpravodaje stával skutečným časopisem. Dnes již svým významem pro české lesnictví přesáhl rámec našeho podniku a stal se důležitým komunikačním médiem nejen pro pracovníky LČR, ale i pro široký okruh lesnických odborníků a přátel či příznivců lesa. Stal se také respektovanou diskusní platformou. K tomu nezanedbatelným dílem přispěla i jeho redakční rada, jejíž jednání jsou vedena v duchu vysoké odbornosti, názorové plurality a prosté lidské toleran-

ce. Právě tolerance a respektování názorů druhých jsou nejlepším předpokladem dalšího rozvoje časopisu.

Žijeme v době, která nás staví do složitých situací, v nichž se musíme dokázat rychle rozhodnout a najít správné řešení. Jsme vystaveni neustálým tlakům a změnám, na něž musíme být schopni pružně reagovat. Nová podoba českého lesnictví ještě není definitivní a bylo by asi špatné myslet si, že jednou dosáhneme jakéhosi provždy neměnného stavu, který nám zajistí klid pro práci. Každého z nás někdy přepadne únava, pocity marnosti či rezignací. Pevně věřím, že Lesu zdar bude jedním z těch zříděl informací, po jejichž přečtení člověka takovéto pocity opustí.

Hodně dobrých dní v novém roce
Vám za redakci
přeje

Ing. Jan Řezáč

OBSAH

Lesu zdar 1/2002

- 2) Za deset let jsme dokázali vybudovat stabilní a prosperující podnik
Novoroční slovo generálního ředitele
- 3) Borovice lesní – dřevina roku 2002
- 5) Borovice lesní a prehistorie jejího rodu
- 7) Respektování genetických zákonitostí patří mezi základní stavební kameny lesnické strategie LČR
- 11) Školení hospodářské úpravy lesů u LČR
Poděkování ochráncům přírody a Junákům z Pozořic
- 12) Obnoven Zámeček a kaple sv. Huberta na Boubíně
Na shledanou na Vysočině v čachnovských lesích u Zámecké studánky pod Stromy mlénia
- 13) Životní jubileum Jaromíra Nehyby
Poděkování lesníkům z LS Frenštát pod Radhoštěm
- 14) Vzpomínky Bohuslava Švarce
- 16) „L.V.A. viděti...“ – nový film o Lednicko-valtickém areálu
Rok 2002 prohlášen OSN "Mezinárodním rokem pohorí"
Nové knihy

foto obálka

1. strana: Borovice lesní ve směsi se smrkem na LS Plasy, foto redakce

4. strana: Soliterní borovice lesní v zimě, foto Milan Slavinger

LESU ZDAR

Měsíčník pracovníků Lesů České republiky, s.p.

Adresa redakce:

LČR, s.p., Přemyslova 1106, 501 68 Hradec Králové 8
tel.: 049/5860276, 5260325-30,
fax: 049/5262391
e-mail: rezac@lesycr.cz

Vydává:

LČR, s.p., Přemyslova 1106, Hradec Králové 8

Redakční rada:

Předseda: Ing. Václav Lidický
Členové: Ota Buršík, Ing. Lubomír Dědek, Dr. Ing. Vladimír Doležal, Ing. Jan Duha, Ing. Josef Hruška, Ing. Jiří Kopic, Ing. Jaromír Latner, CSc., Aleš Mrkvica, Ing. Pavel Starý, RNDr. Jiří Stonawski
Odpovědný redaktor: Ing. Jan Řezáč
Grafická úprava: CREATIVE DIRECTION

(Podepsané články nemusí nutně vyjadřovat stanovisko vydavatele).

Tiskne:

Bartošova tiskárna, s. r. o., Hradec Králové, Kalendova 688. Přetisk povolen.

(Uzávěrka příštího čísla 9. 1. 2002).

Rg1-1994

Novoroční slovo generálního ředitele Ing. Jiřího Olivy

Za deset let jsme dokázali vybudovat stabilní a prosperující podnik

Zima na LS Plasy, foto redakce

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

stojíme na prahu roku 2002 a možná si ani neuvědomujeme, že jsme právě zakončili desetiletí naší společné práce, desátý rok existence Lesů České republiky. Mnozí z vás byli v roce 1992 takzvané „při tom“, mnozí přišli do našeho kolektivu později, mnozí již u nás nepracují. Deset let je dostatečně dlouhá doba na to, aby se život podniku začal v některých věcech podobat lidskému životu. Proběhly časy dobré i zlé, někdy úspěšné více, jindy méně. Důležité však bylo, že ty dobré jsme dokázali zúročit a zlými jsme se nenechali zlomit. Za deset let jsme společnou prací dokázali vybudovat firmu, která má velmi dobré postavení v ekonomice naší republiky. Dokázali jsme zvládnout počátky transformace v lesním hospodářství, obrovitý restituční proces, první snahy o rozdělení LČR.

Dokázali jsme zvrátit nepříznivé parametry lesního hospodářství a nastavit pozitivní trendy. Jednalo se například o Kůrovcovou kalamitu na počátku devadesátých let, která v šumavském národním parku trvá dodnes. Jednalo se o podíly nahodilých těžeb, výši nezdaru, rozsah přirozené obnovy, změny druhové skladby. Nemusíme se obávat srovnání s kterýmkoliv vlastníkem lesa a v mnoha případech trendy určujeme. Dokázali jsme posunout od dřívějších proklamací k praktické realizaci plnění veřejných funkcí lesa. Společnost, jejíž lesy spravujeme, registruje naši práci ve většině případů pozitivně. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že na rozdíl od počátku devadesátých let občané vědí, kdo se stará o jejich lesy a 70 % z nich si myslí, že státní lesy by dále měly zůstat v majetku státu a nikoho jiného. To je snad jedno z největších pozitiv, jakého jsme dosáhli, protože změnit názor veřejnosti na určitou aktivitu může někdy trvat celé generace. Naučili jsme se komunikovat s ochranářskými aktivitami a v některých případech dokonce navázat smysluplnou spolupráci.

Můžeme si položit otázku, jaké jsou důvody těchto pozitivních trendů, když kolem sebe vidíme tolik problémů a neúspěchů. Je to jednoznačně dáno vlastnostmi a kvalitou lidí, kteří se u Lesů ČR sešli. Je pravdou, že nově vznikající podnik nebyl zatížen žádným personálním dědictvím, ale vzpomeňme také, kolik lidí nám nedůvěřovalo. V podnikatelském rozmachu počátku devadesátých let se mnoho lesníků zrovna nehrnulo do státního podniku, zvláště když jeho existenci odpůrci transformace neustále zpochybňovali. V některých lokalitách jsme měli vážné problémy s tím, abychom vůbec dokázali funkční místa obsadit. Možná to bylo dobře. Lidé, kteří k nám chtěli tenkrát jít pracovat, věřili, že jim Lesy ČR poskytnou prostor pro jejich odbornou seberealizaci a také solidní existenci. Hlavně však byli ochotni něco pro to udělat. Byli pracovití a dokázali také pracovat sami na sobě. Dokázali přijmout úplně jiný způsob práce, dokázali zvládnout moderní informační technologie, dokázali

se vzdělávat a také se nebát prověření svých znalostí. Zkoušky pro odborné lesní hospodáře jsou organizovány pouze u našeho podniku a já jsem přesvědčen, že Lesy ČR mají jeden z nejvyšších personálů mezi ostatními vlastníky či správci. Pokud se při výuce lesnické politiky zeptám studentů, kam půjdou pracovat po státních závěrečných zkouškách, většina uvádí zahraniční stáž, nebo Lesy ČR. Sluší se poděkovat všem, kteří se na image podniku pozitivně podíleli.

Lesy ČR získaly velmi dobré postavení mezi podniky státních lesů v jiných státech. Mnoho mezinárodních aktivit mělo původ právě u našeho podniku. Lesy ČR byly spolu s Rakouskými spolkovými lesy zakladateli pravidelných konferencí vedoucích představitelů podniků státních lesů v Evropě a také se intenzivně podílely na zabezpečení procesu certifikace dříví v České republice. Mnoho našich zkušeností bylo našimi sousedy použito. Náš podnik postupně navštívily snad všechny významné evropské lesnické osobnosti a vždy jej hodnotily jako stabilizující prvek evropského lesnictví.

Tento pozitivní vývoj by však nebyl ničím bez dobré strategie rozvoje do dalších let. Co nás v nich čeká? Především to budou neustále se měnící podmínky pro naši práci, ať už ekonomické, nebo politické, na něž se musíme naučit pružně reagovat. Stále si musíme připomínat, že celý svět je v neustálém dynamickém vývoji a kdo s ním nedrží krok a nepřijímá jej jako výzvu pracovat na sobě samém, dostává se do role pasivního diváka. Tam jistě nechceme náš podnik vést. Aktivní sledování a ovlivňování nových trendů není sice cesta nejpohodlnější, ale jediná možná. V této souvislosti často slyšíme volání po stabilitě a jistotách. Jediná stabilita spočívá právě ve schopnosti držet krok s naším okolím. Vývoj nelze zastavit ani nijak obelstít. Nepomohou stížnosti na věci, které před nás staví. Jediné, co pomůže, je odpovídající kvalifikovaná reakce na jeho podmínky. Ta stojí vždy na pracovitosti a odbornosti a já mohu prohlásit, že jsem tyto vlastnosti u pracovníků LČR nepostrádal. To je jediná jistota, že je záruka naší existence do budoucna.

Jedna z věcí, které jsou před námi, je i zaujetí odpovídajícího postoje LČR k ustavení nových správních celků – krajů. Skutečnost, že někteří představitelé krajských samospráv začali vyvíjet iniciativy směřující k převedení státních lesů do majetku krajů, je problémem, který jsme očekávali, který musíme zvládnout a jsme na něj připraveni. Mimo jiné je pro nás důkazem velké atraktivity našeho podniku, neboť o úpadkovou firmu by pravděpodobně nikdo neusiloval. Pro řešení tohoto problému máme dobrý základ. Jsme vybaveni studiiemi našich i zahraničních institucí, které dokladují správnost a konkurenceschopnost jednotného hospodaření na státním lese. Jinou cestu svět prakticky nezná a protože i veřejné mínění je podle průzkumu na straně státního vlastnictví lesa, nikdo ze soudných politiků, poslanců a nakonec ani občanů nepřipustí nic jiného, byť po bojích, které vždy mocenské ambice provázejí. Zkušenosti našich sousedů, z nichž mnozí už znají dokonce zákon o nedělitelnosti státního lesního majetku, budou patřit k důležitým oporám.

Bude také důležité, aby se všichni zaměstnanci LČR dokázali na tuto diskusi argumentačně připravit, nepodléhat falešným a nereálným slibům a hlavně si uvědomit, že naši společnou povinnost vyplývající ze zákona o státním podniku i ze statutu podniku je obhajoba, zachování, rozšiřování a prosperita státního lesního majetku. Vědomí této povinnosti je také hlavním důvodem pro naši práci u LČR.

Dovolu mi na závěr, abych vyslovil důvěru v celý kolektiv Lesů ČR. Ta stojí především na zkušenostech a výsledcích minulých let. Za nějaký čas budeme na dnešní problémy nahlížet jako na novou zkušenost a využívat ji při řešení těch dalších, v té době aktuálních. Přejme si k tomu vytrvalost, sílu, zdraví a také oporu ve všech, kteří jsou kolem nás, ať v práci, nebo v našich rodinách.

Všem vašim blízkým přeji pohodu, zdraví a pochopení pro ty, kteří spojili svůj a tím i jejich život s podnikem Lesy České republiky. Ať se nám dílo daří v celém roce 2002 i v letech dalších. **Ing. Jiří Oliva**

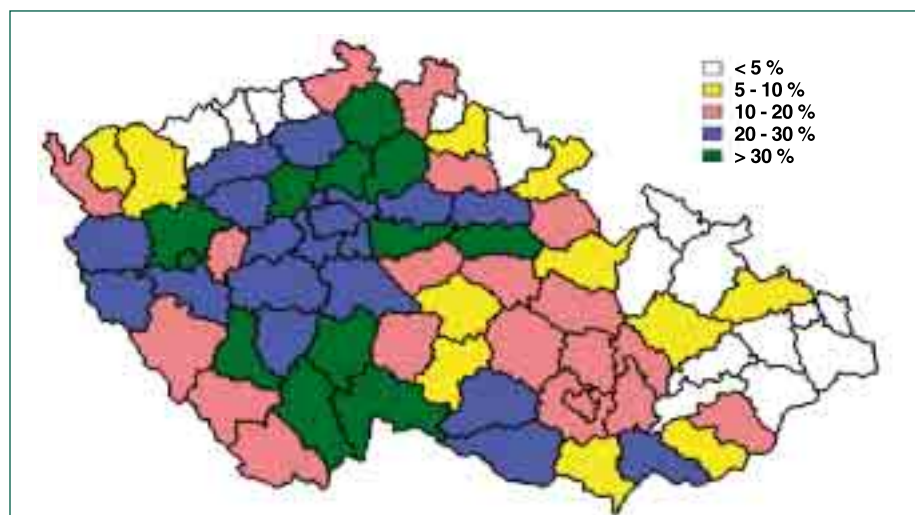
Borovice lesní

dřevina roku 2002

*Borovice lesní (*Pinus sylvestris*) je nejvýznamnější představitel svého rodu na území ČR. Člověka provází jako součást jeho životního prostředí již od nepaměti. Doklady o tom nacházíme v historii mimo jiné i v místních názvech či v názvech obcí, které vznikaly již od 12. století, např. Bor, Borek, Borová, Bory, Borovná či Sosnová. Další stopy nacházíme v lidové slovesnosti a umění.*

Dalšími domácími druhy rodu *Pinus* jsou: borovice blatka (*Pinus uncinata*), vázaná na výskyt vrchovišť, borovice kleč, kosodřevina (*Pinus mugo*), která se přirozeně vyskytuje v horských polohách Krkonoš, Jizerských hor a na Šumavě a borovice zaoblená (*Pinus rotundata*). Mezi nejčastěji využívané introdukované druhy patří borovice černá (*Pinus nigra*) a borovice vejmutovka (*Pinus strobus*).

půdách písčitých a kamenitých, na rašelinách a na skalnatých výchozech různých kyselých hornin (reliktní bory). Tato půdně výrazná stanoviště překrývají svou specifickou povahou rozdíly klimatu a v jednotném typologickém systému UHÚL jsou vylišována jako samostatný lesní vegetační stupeň - 0 - bory (klimaticky se tato stanoviště nacházejí převážně mezi 2. - 4. LVS a výškové jsou pouze modifikována). I v dnešních

Zdroj: internet UHÚL, Informace o stav lesů v roce 1999 (údaje z LHP a LHO)

Pláštné zastoupení borovice v lesích České republiky (podle okresů)

Strategie šíření borovice

Borovice se podstatně podílela na osídlení evropského kontinentu po ústupu pevninského ledovce. Byla součástí boreálních lesů, tvořených vedle borovice také břízou a lískou. V poledové době tak vznikaly první generace lesa, které vytvářely příznivější podmínky ostatním, klimaxovým dřevinám. Dalším vývojem dřevinné skladby přírodního lesa borovice postupně ustupovala jiným dřevinám, které byly schopny lépe využít dané stanovištní podmínky. Původní přirozená stanoviště borovice jsou podmíněna půdně a nacházejí se mimo rámec klimatické stupňovitosti. Borovice lesní se v přirozeném stavu zachovala zejména na nevyvinutých

době tvoří pozůstatky původních borů porostní útvary vysoké krajinné a estetické hodnoty. Rada z nich je vyhlášena za zvláště chráněná maloplošná území. Předmětem ochrany je nejen zachování jejich přirozeného stavu, ale současně i podpora jejich rozvoje.

Strategie šíření borovice jako pionýrské dřeviny je založena na značné a pravidelné úrodě semen, na její nenáročnosti a široké přizpůsobivosti rozdílným přírodním podmínkám. Silná odlupčivá borka poskytuje ochranu kmene před působením vysokých teplot (korní spála, přízemní lesní požáry). Lehké okřídlené semeno umožňuje snadno překonat větší vzdálenosti a tím přispívá k rychlému šíření. Tyto vlastnosti ilustrují ideální podmínky pro obnovu, které borovice nachází na

holých plochách, vzniklých v důsledku rozpadu či zániku stávajícího lesa. Odtud tedy pramení relativně vysoká úspěšnost především přirozené obnovy na holinách s provedenou mechanickou přípravou půdy. Na druhou stranu opakující se negativní zkušenosti dokazují obtížnost hospodařit s borovicí výběrným způsobem.

Světlomilná borovice nesnáší konkurenci ostatních dřevin, které jsou schopny vytvářet uzavřený porostní zápoj, hromadit humus a vytvářet tak pro obnovu borovice nepříznivé podmínky. Dřeviny schopné se lépe prosadit (zejména dub a smrk) borovici potlačují natolik, že je potom nutné zvažovat vhodná pěstební opatření na podporu borovice tam, kde se její zastoupení v porostech předpokládá. Naopak na živných stanovištích, kde tvoří smíšené porosty s dubem (zejména HS 25), se upřednostňováním kvalitních jedinců dubu předpokládá jejich postupná přeměna.

Zastoupení borovice

Současné zastoupení borovice v lesích ČR je vyšší než přirozené a je v podstatě výsledkem lidského působení. Zejména v 19. století změnou pohledu na les spojenou se snahou o kapitalizaci výnosu z lesa, dochází k masivnímu nahrazování původních dřevin borovicí, později v ještě větším rozsahu smrkem. Podíl borovice v současné dřevinné skladbě je podle údajů MZe (Zpráva o stavu lesního hospodářství ČR za rok 2000) 17,5 % (podíl v doporučené dřevinné skladbě - 16,8 %; v rekonstruované přirozené skladbě jen 3,4 %). Mimo přirozený výskyt v cílových hospodářských souborech 13 - Hospodářství přirozených borových stanovišť a 01 - Mimořádné nepříznivé stanoviště je borovice významně zastoupena v dal-

ších HS nižších a středních poloh. Těžištěm výskytu borovice jsou sušší stanoviště v nižších, teplejších polohách. S ohledem na své vlastnosti plní borovice na mnoha stanovištích stabilizační funkce (svahové sutě, lokality ovlivněné vysokou hladinou spodní vody).

Obnova borových porostů

Při obnově borových porostů je s ohledem na výraznou světlomilnost borovice a vysokou dynamiku jejího růstu, zejména v nejmladších věkových stupních, vhodné zkrácení obnovní doby a zahájení obnovy na více pracovních polích. Obnova borových porostů je často úspěšně realizována z přirozených náletů okrajových clonných sečí, náseků, apod. Pro úspěšnou přirozenou obnovu, zejména na sušších nebo zabuřeňujících stanovištích je nutná mechanická příprava půdy. Příčinou neúspěšné přirozené obnovy není většinou nedostatečná úroda semen ani nepříznivé podmínky pro klíčení, ale právě nevhodné podmínky pro vývoj náletu. Úspěšnost přirozené obnovy je s ohledem na další vývoj zakládaného porostu posuzována podle její hustoty a věkové a výškové vyrovnanosti. Podmínkou pro lesního hospodáře při realizaci přirozené obnovy borových porostů je genetická kvalita dospělých porostů. Při obnově porostů horší kvality je vhodná kombinace přirozené obnovy s podsíjí geneticky hodnotným osivem. Obnova borových monokultur především v HS 13, které jsou obecně považovány za velmi nestabilní, je kombinována s nosem MZD (BK, DB, JŘ, JD, DBČ, BŘ), jejichž stávající podíl je v těchto porostech často minimální.

Přirozená obnova borovice na LS Plasy

novými probírkami, které vede k narušení porostního zápoje, je ztěžší nahrazováno. Optimální stupeň zakmenění se pohybuje okolo 1,0 s tím, že kritické zakmenění pro zabezpečení požadovaného, ekonomicky odůvodněného objemového přírůstu je 0,8 – 0,9. Od fáze nastávající kmenoviny snižuje každý silnější zásah do úrovně, při nedostatku výplňových dřevin, celkovou produkci dříví. Stav porostu, jeho kvalita a stabilita musí být upravována od nejranějšího věku (stáří 7 – 10 let) s tím, že výškový přírůst kulminuje do cca 25 let. V tomto období je nutné důsledně z porostu odstraňovat škodící dřeviny, obrostlíky a předrostlíky a vychovávaný porost udržovat v hustém zápoji. Ve druhé polovině obměty jsou častější výchovné zásahy spíše slabé intenzity.

kou a klikorohem borovým. Dospělé, přestárlé porosty jsou ohrožovány ohňovcem borovým. Nejvýznamnějšími hmyzi škůdci jsou lýkožrout vrcholkový a menší, lýkohub sosnový a bekyně mniška. Výčet škodlivých činitelů by nebyl úplný bez býložravé zvěře, která se podílí na poškozování, místy až na likvidaci zakládaných porostů. Bez úpravy stavů zvěře a nákladných opatření je potom založení kvalitní borové mlaziny obtížné.

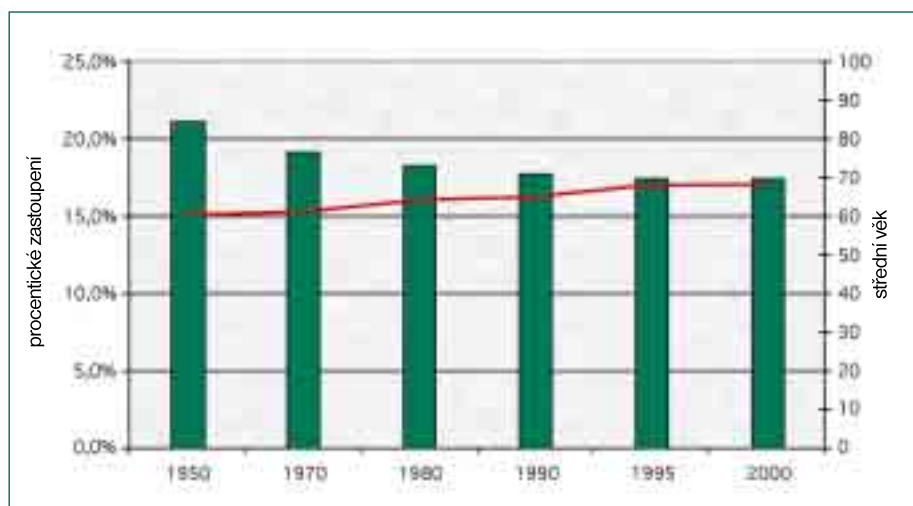
Využití borového dřeva

Tradiční využití borovice dnes spočívá zejména ve stavebnictví a nábytkářství, kde je vyhledávána pro svou odolnost i estetické vlastnosti. Ve stavebnictví je hojně využívána především na výrobu oken a dveří včetně ráků. V nábytkářství si stoupající oblibu získává masivní nábytek z měkkého jehličnatého, především právě z borového dřeva. Borovice byla v minulosti vedle stavebního a užitkového dřeva používána také na výrobu loučí. Borovice, její vonné silice a terpeny jsou součástí tradiční lidové medicíny a léčitelství. Pro vysoký obsah pryskyřic bohatých na silice byla borovice hojně využívána pro těžbu pryskyřice - smolaření. Právě od smolaření se odvozuje pravděpodobný význam původního, byslovanského názvu pro borovici – sosna.

Závěr

Jednou z odborných akcí, kterou v letošním roce ve spolupráci s Městskými lesy Hradec Králové a místní pobočkou České lesnické společnosti připravují Lesy České republiky, bude celostátní seminář s názvem „Obnova a pěstování borovice lesní v regionech ČR“, který se uskuteční 19. září 2002. Na tomto semináři zazní praktické poznatky příslušných lesních hospodářů, kteří se prakticky zabývají pěstováním borovice na svěřeném majetku. Svým zaměřením je tato akce určena všem, kteří si chtějí doplnit své znalosti a zkušenosti s pěstováním borovice.

Ing. Pavel Indra,
ředitelství LČR, Hradec Králové

Vývoj zastoupení BO v lesích ČR

Výchova borových porostů

Výchova borových porostů se rovněž podřizuje vlastnostem této dřeviny. Borovice jako slunná dřevina nedokáže reagovat na uvolnění zápoje rozrůstáním nevyvinutých, popř. utlačených korun. Odstranění stromů z úrovně silnými podúrovňovými nebo úrov-

Ochrana borových porostů

Borovice je poškozována celou řadou škodlivých činitelů. Mezi nejvýznamnější abiotické činitele lze bezesporu s ohledem na křehkost borového dřeva zařadit námrazu, popř. mokrý sníh. V raném stadiu je především na vlhčích stanovištích napadána sypav-

Borovice lesní

a prehistorie jejího rodu

V lesnictví se, z neznámých důvodů ve výuce i výzkumu, nevěnuje pozornost paleontologii druhů, se kterými v praxi zacházíme. Je to ovšem tak poutavá a dobrodružná záležitost, že je chyba, když tuto pohádku pro dospělé výchova mladým lesníkům neposkytuje. Lesní dřeviny se totiž proti ostatní flóře liší dlouhým věkem, který ovlivňuje také jejich životní stadia.

Starobylý rod

Životní dráha, snad lépe rodokmen rodu *Pinus* se vyvíjel v měnících se podmínkách, především klimatu. Tím není miněna jen teplota a stav a složení půdy, ale i obloha, která se čas od času ocitala na delší dobu zakrytá hustým mrakem vulkanického popela a prachu, včetně jedovatých plynů. Ještě k horším škodám docházelo při smetení rozsáhlých ploch lesů po erupci vulkánů, nástupu a ústupu zalednění kontinentů, zemětřesení a dalších rozmarech planety. Rod *Pinus* už je znám z geologického období Jury, asi před 200 miliony let. Celý rod, jak byl ovšem vyvinut, tak byl i rozmetán rozpadem jednotného kontinentu na několik částí v druhohorách, což rozbilo mnohé rozsáhlé areály jednotlivých druhů tohoto rodu.

Třeba borovice černá (*P. nigra*) v třetihorách: Baltik, D'Armissan, Štýrsko, Bavorsko, západní Čechy-Býkov, Chiery au Piemont (Francie), Erdöbenye (Maďarsko), Lombardie (Itálie), ale zvláště často se opakují Slezsko a severní Čechy. Přesto je tento druh u nás prohlášen za cizí. České občanství zřejmě nezíská dočasný emigrant. Dalším příkladem, se shora nařízenou genocidou v Labských pískovcích, je vejmutovka (*P. strobus*). Tomuto druhu velmi blízké fosilie byly nalezeny v érách a oblastech: Svrchní Jura - Boulogne (Francie), druh se znaky mezi *P. excelsa* a *strobus*; Spodní křída - Čechy; Eocén - severní Čechy, údolí Mainu (Německo), Slezsko; Miocén - Slezsko (*Spiroptis Zobeliana* Gopp); Svrchní Pliocén - Slezsko (*Pinus strobus*, *L. fossilis*, Geyl. a Kink, předek *P. strobus*); Pleistocén Toronto (Kanada) a Maryland (USA), Štýrsko a Tegel u Vídně (Rakousko), *P. strobus*. Přes časné výskyty u nás v minulosti je tento druh prohlášen za cizí.

Z mnohých takových druhů jedna část zůstala na euroasijském kontinentu, druhá na americké části pevniny. Když tyto pevninské kry putovaly po rozpadu sem a tam, jednou přilehlo Grónsko ke Skandinávii, podruhé Asie k Americe na opačné straně, tak se velmi zkomplikovalo rozšíření některých druhů, nebo jejich zánik. Jejich fosilie jsou známy z euroasijských nálezů a přitom po sérii ledových dob pleistocénu jsou dnes

rozšířeny výhradně v severoamerickém prostoru nebo v Mexiku. Jejich současný vzhled a vlastnosti se stabilizovaly před 130 miliony let v druhohorním období „svrchní křída“. Během dalších 70 milionů let do konce svrchní křída, přežily v podnebí subtropickém, které přetrvalo v období třetihor ještě 26 milionů let. Potom nastalo 40 milionů let postupného ochlazování až do nástupu ledových dob pleistocénu v éře čtvrtohor.

Z tohoto výčtu je patrné, na jaké typy podnebí se postupně adaptovaly generace a populace tohoto druhu: od subtropického až po velmi chladné v glaciálních refugiích pleistocénu. Stres, tedy i tepelný, vyvolává změny v genotypu a druh přežije, jestliže se mu podaří zvolit vhodné kombinace genových seskupení. Z toho důvodu i uvnitř jednoho druhu je nutno očekávat odlišnosti v genofondu a míře adaptability na různé podmínky. Například naše borovice lesní v NP České Švýcarsko má rozdílná terpenová spektra proti borovicím v Děčinských stěnách a ty se zas liší od středních a západních hřebenů téhož pohoří. Všechno to ukazuje, jak důležité je dávat přednost přirozené obnově před sázením, které se ujalo jen tam, kde se hospodář holosečně.

Zajímavé u borovice lesní, která byla donedávna pokládána za pionýrský druh, je to, že na konci třetihor tvořila řídkou příměs v bohatých listnatých společenstvech, měla tedy typický charakter klimaxu (vrcholové stadium evoluce lesního ekosystému). Tuto genetickou adaptaci si udržela u nás až dodnes v podobě reliktní borovice lesní (náhorního ekotypu), kde byla a je řídkou příměsí ve společenstvu smrku, jedle a buku v nadmořských výškách 700 až 1100 m.

Výzkum evoluce lesů

Po 160 milionech let existence v subtropických poměrech došlo k tomu, že borovice byla v našich prostorách vystavena střídavému životu v refugiích v době opakovaného zaledňování severní Evropy. K naší škodě se po skončení poslední ledové doby rozšířila v roztroušených refugiích naší hercynské kotliny tak rychle, že už není možné zjistit vnitrozemská refugia, v nichž glaciál přežila. Přesto u nás existují bez nejmenší pochyby

Borovice se adaptovala i na velmi nepříznivé přírodní podmínky, zde je na hadcových púdách s vysokým obsahem hořčiku, LZ Kladská, foto redakce

dvě evoluční varianty borovice lesní, jedna pionýrská, vyskytující se i přirozeně v monokulturách na nejchudších půdách, druhá reliktní (klimaxová) v horských polohách ve směsi se smrkem, bukem a jedlí nebo jedním, či dvěma z nich.

Tuto domněnku vyvolaly výsledky výzkumu evoluce lesů v Krušných horách v polevodě době. V prvním stadiu (*mladší dryas 8800 let př. n. l.*) tvořila už na těchto horách, na samém počátku postglaciálu, řídkou s m ě s s blatkou ve formaci parkové tundry, do níž postupně imigroval smrk, později buk a nejpozději jedle. Zdá se, že je velmi pravděpodobná přítomnost této varianty na horách blízko čela zalednění v roli refugií. Porosty typické reliktní borovice se u nás vyskytují v různých pohořích, jako je Šumava, Český les, Krušné hory, Doupovské vrchy, Jeseníky, Českomoravská vysočina. Nalezneme ji také v mnoha slovenských pohořích.

Její genotypické složení se vyvíjelo po miliony let. Proto nás neobvykle překvapilo, když při prvních pokusech použít terpenové analýzy jako genetické markéry jsme zjistili, že průměrné spektrum monoterpénů na našem území vůbec nejstaršího porostu borovice lesní pod Čertovou stěnou na Šumavě bylo takřka totožné nejen s borovicí z Kvildy, ale dokonce i z Doupovských vrchů (Valeč). Zpřesnění hypotézy opakovaní projevu dědičnosti genotypů z období konce třetihor nám umožní na jaře tohoto roku další

Borovice se daří i ve směsi s jinými dřevinami, LS Plasy, foto redakce

odběr vzorků z vynikající reliktní borovice heraltické či cvilinské z Jeseníků a možná i dalších z Českomoravské vysočiny.

Provenienční pokusy

Genetické rozdíly některých regionálních populací lesních dřevin se dají lehce objevit na rytmu růstu starších stromů v provenienčním pokusu, ale i na růstových anomáliích a chování jejich sazenic ve školce. Například prostředí klimaxové směsi na Šumavě ovlivnilo během dlouhých geologických dob růst borovice lesní. Náhorní borovice a jim nejbližší příbuzné (Šumava via Třeboňsko) rostou v mládí pomalu jen v periodě 2-4 let, mezi 6. až 9. rokem věku prudce poklesne jejich růst do výšky, ale pak jde progresivně nahoru, takže v provenienčním pokusu, kde se držela provenience pyrenejská La Matte dlouho na posledním místě, dostala se ve věku 40 let na třetí místo za boreální baltickou provenienci Krutyně a třeboňskou, jejíž růst i původ je totožný se šumavskými porosty. K této sérii ještě patří provenience borovice vogtlandské (západní svahy Krušných hor na saské straně, 650 m n. m.), které se od 9 do 23 let věku přemístily z posledních míst z 50 proveniencí na první místa s amplitudou od 6 až po 21 míst rozdílů v pořadí. Naopak borovice bastardní pionýrského typu z oblasti v Nizozemí se drží na prvních místech do 20 let a pak klesají prudce na poslední místa v souboru těchže 50 proveniencí.

Růstové anomálie

Některé prvky růstu sazenic do tří let dokazují růstové anomálie reliktní borovice, jež je podezřelá z hybridizace s blatkou, byť i možná už v předledovém období. Sazenice (zkoušeno na vogtlandských sazenicích na Sofronce) rostou normálně až do tří let věku, kdy na začátku září mají terminální prýt ve

svislé poloze. Naopak na konci září, je u všech sazenic tento prýt nakloněný do skoro vodorovné polohy. Když jsem pozoroval přirozené nálety pod matečným porostem na Šumavě, byl mi velmi nápadný, klikatě rostoucí kmínek do výšky stromků kolem 1 až 1,5 m. Nad touto výškou se náhle růst provždy narovnal a pak dodržoval celý další vývoj naprosto přímý směr, pro tuto variantu typický. Zřejmě se geny kleče prosadily jen dočasně.

Dalším prvkem je citlivost vůči slunci v mládí, která se podobá citlivosti klimaxového smrku a jedle, vysázených na pasece. Během horké sezóny, na začátku července, mají např. smrčky až citrónově žluté jehlice. Podobně se chovají borovice pocházející ze severního Norska při nástupu zimy u nás. Jde tedy o zděděnou citlivost na teploty příliš nízké (Skandinávie), nebo příliš vysoké (na začátku července u nás), která se projevuje ústupem chlorofylu borovic, adaptovaných na to, že v mládí rostou v polostínu. Podle těchto uvedených znaků a reakcí se dobře rozliší, většinou už u sazenic ve školce, do jakého prostředí a kdy se mohou sázet.

Jánské prýty

Totéž je ovšem velmi důležité u sazenic borovice lesní, jež mají v pozdním létě jánské prýty a v zimě zůstává jejich normální zachování zelené, ale jehlice jánských prýtů zfaloví. S tímto úkazem jsem se setkal poprvé v polesí Stará Boleslav, když jsem zde dělal genetickou klasifikaci porostů borovice lesní. Jediný mladší porost byl přijatelný pro uznání ke sběru osiva. Ostatní patřily bez výjimky do kategorie porostů pro sběr osiva vyloučených. Takové porosty se u nás vyskytují velmi málo, nejvíce v královských honebních revírech blízko Prahy, nebo na jižní Moravě ve Vracově. Vyznačují se křivolakým růstem.

Pro mnoho dalších nevyřešených problémů jsem nenašel čas prokázat, s čím tyto projevy souvisejí. Jasně je, že jánské prýty se vyskytují u borovic, pocházejících z jihu. Protože jsem se s tím setkal u proveniencí borovice z jižního Maďarska, nezbývá mi než konstatovat, že příčina bude v adaptaci na teplotu prostředí a délku vegetačního období. Tedy souvislost s tím, že se u nás, prostřednictvím rakouských semenářských závodů, občas objevila semena borovice, ale i smrku z různých koutů habsburské monarchie. Tyto příznaky upozorňují na to, že tento školkařský materiál patří bez milosti do kamen!

A nakonec jeden velmi důležitý rozdíl mezi oběma variantami: Reliktní borovici lze přesunout z hor do nížin. V našem arboretu se všechny její provenience postupně s věkem přesunuly na začátek pořadí podle růstu, zatímco borovice z nižších poloh, přenesená na hory, tvoří zručné tvary a její větve se lámou!

Závěr

Omlouvám se, že jsem čtenáře obtěžoval pohádkami z pravěku jedné z našich dřevin -bohatýrů, ale sám jsem zažil při studiu literatury hlubokou úctu k takovému drahokamu, jako je les, se kterým zacházíme. Tento příjemný závan důstojnosti jsem chtěl svým kolegům - lesníkům přiblížit.

Pokusil jsem se tuto teorii alespoň vyrovnat málo známými zkušenostmi s ryze praktickými triky, jak zjistit, co a kam sázet anebo nesázet vůbec. Je škoda těch ploch, kde se setkáváme s křivolakými borovicemi. Většinou pocházejí z doby habsburské monarchie. V Bolevci se mi to stalo poprvé, ale podle historických údajů jsem brzy zjistil, že to má původ v tehdejší semenářském závodě Steiner, Wiener Neustadt, kde toto osivo bylo nakoupeno v roce 1904. Je dobře si zapamatovat, že „rasismus“ v lesnictví má přece jen svoje místo, neboť „Kde se kdo zrodí, tam se i hodí“. Skrývá se mezitím také trochu propagandy pro přirozenou obnovu a zánik holosečí.

Ale úplně nejdůležitější cíl této eseje je poskytnout kolegům lesníkům všechny podklady pro to, aby svým stromům a lesu celému věřili i při katastrofických příhodách, neboť takových prožily lesy daleko víc než člověk, který má naivní pocit, že jim musí pomáhat. Když poněkud počkáme, lesy si pomohou samy a na dlouhou dobu. V takových situacích platí příslovi kanadských Indiánů „Nechme věcem volný průchod!“, ale nikoliv v pojetí amerických občanů při jejich „honně za dolarem“, kdy všechno řeší rychle a končí pak podle pravidla „Práce kvapná, málo platná“.

O těchto pravdách nás přesvědčuje historie jedné z našich nejzajímavějších dřevin, mojí celoživotní družky - borovice lesní, která má letos svátek. Přejme jí mnoho štěstí a dlouhé pokračování v její neuvěřitelně tvrdé výchově pod jhem 130 milionů let starého, šlechtického rodokmenu!

Karel Kaňák

Respektování genetických zákonitostí

patří mezi základní stavební kameny lesnické strategie LČR

(Rozhovor s Ing. Oldřichem Hrdličkou, oblastním genetikem pro region severozápadních Čech a Křivoklátsko)

Zachování a obnova genofondu lesních dřevin a zvýšení druhové rozmanitosti lesů je jednou z významných priorit trvale udržitelného lesního hospodářství, proto je i pevně zakotvena v Zásadách státní lesnické politiky. Udržení a rozvíjení genových zdrojů lesních dřevin je rovněž jedním z dlouhodobých cílů lesnické politiky našeho podniku. Protože rok 2002 byl vyhlášen rokem borovice a borovice je z hlediska genetického velmi starou dřevinou, podívali jsme se do oblastí severozápadních Čech, kde borovice tvoří významnou součást zdejších lesů. Důležité podotknout, že tato oblast v minulých staletích těžce postihla lidská činnost. Úměrně tomu byl poškozen i genofond lesních dřevin. O to naléhavěji je nutné podniknout kroky k jeho záchraně. O tom, jak se to daří, jsem si povídal s oblastním genetikem Ing. Oldřichem Hrdličkou.

Ing. Oldřich Hrdlička pochází z Hořovicka. Už v době svých žákovských let se zajímal o přírodu. Několikrát byl účastníkem přírodopisných olympiád a prostřednictvím rodiny měl velmi blízko i k myslivosti a péči o zvěř. Osud mu však trochu zamíchal životními kartami a on vystudoval v letech 1967 – 1971 jinou střední školu než chtěl, a to střední průmyslovou školu zeměměřičskou v Praze. Při studiu zeměměřičství se ale také vzdělával v biologických oborech. Po maturitě se rozhodl zkusit přijímací zkoušky na lesnickou fakultu do Brna. Přípravu na zkoušky absolvoval náročněji než mnozí jiní. Musel se doučit předměty, které na zeměměřičské škole neměli – především biologii a myslivost. Již v těchto chvílích se projevila jeho houževnatost a cílevědomost a on byl přijat na studium lesního inženýrství. Po ukončení studií v roce 1976 nastoupil na několik měsíců k Lesprojektu do Brna. Posléze absolvoval vojenskou službu. V roce 1978 se vrátil do svého rodiště a nastoupil na lesní závod Zbítroh, kde pracoval v řadě funkcí – na manipulačním skladu, na odbytu atd. Později byl přerážen na úsek ekonomiky práce, ale to jej příliš neuspokojovalo, proto se snažil vrátit se blíže k biologické podstatě lesa.

Kdy se vám to podařilo?

V roce 1986 se mi naskytlá příležitost pracovat jako vedoucí semenářsko šlechtitelské stanice při podnikovém řízení tehdejších Západočeských státních lesů v Plzni. Šlo o poměrně výjimečnou záležitost. V té době Ministerstvo lesního a vodního hospodářství doporučilo zřizovat provozní šlechtitelské stanice v rámci každého podnikového řízení státních lesů u nějaké velkoškoly. Vedoucí stanice byl pracovníkem školky a podléhal její-

mu vedoucímu. Na Plzeňsku vznikla úplně jiná myšlenková platforma, která vzešla ze spolupráce vedoucího útvaru řízení výroby Ing. M. Sloupa a vedoucího pracoviště VÚLHM v plzeňské Sofronce Ing. K. Kaňáka, CSc. Vedoucí šlechtitelské stanice byl zařazen na podnikové řízení do útvaru řízení výroby. Tím tato funkce dostala podstatně větší váhu a pravomoci. To se ukázalo jako vyřešení zásadního problému, protože genetika v západních Čechách šla progresivně nahoru. Když se hledala koncepce péče o genofond lesních dřevin u LČR, tak se za základ vzala právě praxi vyzkoušená podobná koncepce podnikového řízení Západočeských státních lesů.

Jaké byly vaše vztahy s Ing. Karlem Kaňákem?

Když mě Ing. Karel Kaňák začal seznamovat s lesnickou genetikou, mnoha věcem jsem nerozuměl a nechápal jsem je. Nechápal jsem je především proto, že jeho názory byly naprosto odlišné od toho, co jsme se učili v učebnicích. Po mnoha bouřlivých diskusích jsem si začal jeho názory raději ověřovat v terénu. Zjistil jsem, že má často pravdu a vidí dál do budoucnosti (např. doporučoval zakládat malé semenné sady, aby nebyl později přebytek osiva, prosazoval přirozenou obnovu jako nejlepší péči o genofond, podchytení odolných jedinců smrku v Krušných horách apod.). Později, když měl problémy s publikováním, někteří pracovníci část jeho myšlenek zveřejňovali jako své vlastní. On na to většinou říkal, že je rád, že se to dostalo tam, kam se to dostat mělo, tedy k lesnické veřejnosti. Vážím si lidí, a o pracovních výzkumu to platí dvojnásob, kteří jsou originální, mají fantazii, nápady a odvalu je prosazovat. Karel Kaňák k nim patří. S Ing. Sloupem a Ing. Kaňákem jsme potom společně vypracovali semenářsko šlechtitelský program podniku. Byl to první úkol stanice, protože jsme nechtěli zacházet s genofondem chaoticky. Návrh programu byl

Testovací plocha potomstev semenného sadu borovice lesní. Část plochy je na zrušené školce, která byla několik měsíců před výsadbou pohnojena. Nebyl to náš záměr, ale získali jsme zajímavou zkušenost, všechna vysázená borovice na pohnojené ploše uhynula.

Oblastní genetik Ing. Oldřich Hrdlička

konzultován ve VÚLHM a potom přijat jako dokument Západočeských státních lesů.

Co bylo jeho cílem?

Jeho cílem bylo zmapovat a zaevidovat cenný genofond, který se nachází v regionu západních Čech, a přijmout nějaká pravidla, jak s tímto genofondem zacházet a jakým způsobem ho reprodukovat. Šlo o dřeviny jak hospodářsky významné, tak méně významné. Program neměl být statický, ale měl mít svoji dynamiku, která se bude případně měnit. Jeho podstatnou součástí bylo i řešení problematiky zachování lesů v imisních oblastech západní části Krušných hor.

O co jste se snažili v Krušných horách?

Snažili jsme se evidovat dřeviny, které přežily tu spoušť a vyznačovaly se nějakou výjimečností. Šlo především o smrk ztepilý, ale i vitální introdukované dřeviny jako borovice rumelskou, borovice limbu nebo contortu. Strávili jsme mnoho týdnů vyhledáváním odolných jedinců smrku v nejvíce postižených porostech, z kterých jsme potom odebírali rouby. Všechny tyto vybrané jedince posuzovali pracovníci výzkumu. To bylo velmi podstatné, protože šlechtitelský výběr mají dělat na základě doporučení provozních pracovníků odborníci, kteří znají mnohem širší souvislosti. Podchytené odolné jedince jsme potom soustředili do školky Lisek u Plzně v jedné části jako klonový archiv a v druhé jako matečníci. Tuto klonovou sbírku, kterou jsme později doplnili o odolné smrky původem z německé strany a severních Čech, využíváme pro opětovné navrácení tohoto cenného genofondu do Krušných hor.

Jaká byla spolupráce s VÚLHM?

Mezi Západočeskými státními lesy a VÚLHM jsme měli v oblasti lesnické genetiky založeno tzv. vědecko výrobní sdružení. To byla velmi přínosná věc, protože my jako podnik jsme si dávali závazné požadavky na VÚLHM a recipročně si požadavky kladli oni na nás. Řešily se tak konkrétní věci, které obě strany považovaly za prioritní (např. surovinová základna kvalitní osiky pro SOLO Sušice, tvarování semenných sadů, záchrana zbytků bukových porostů, poprvé jsem slyšel termín genové základny apod.). Často jsme dělali prostředníky v jednáních např. s Lesprojektem při vylišování už zmíněných genových základen – jejich cílem bylo nejenom uchovat hodnotný

1

2

3

genofond, ale také rozjet přirozenou obnovu, která v té době u Západočeských státních lesů byla vykazována ve výši 2,3 % a spíše šlo o nahodilý stav než o výsledek nějaké cílevědomé činnosti. Z genových základů se za socialismu bohužel staly pouze statické objekty, v nichž se většinou pro přirozenou obnovu genofondu nic nedělalo a jen se evidovalo. Významný počín LČR spočívá v tom, že péči o genové základny rozvíjely. U LČR se staly jedním ze základních prvků péče o genofond lesních dřevin.

Co jste dělal v období transformace a jak se nahlíželo na šlechtitelskou práci?

Od roku 1990 docházelo k redukci pracovníků na podnikovém řízení Západočeských státních lesů. Převzal jsem postupně funkci pěstební inspektora a začal jsem se spíše zabývat pěstební činností. Genetika se dostávala na vedlejší kolej. Tuto funkci jsem zastával až do vzniku LČR, kdy jsem začal pracovat jako specialista pro genofond za západočeský kraj. Měl jsem výhodu, že jsem západočeský kraj dobře znal a veškerou dokumentaci, která zde byla soustředěna za několik let práce šlechtitelské stanice, jsem mohl uchovat. Stejně jsem ochránil i dokumentaci pěstební činnosti. Plynule jsem tedy pokračoval ve své práci, ale v té době se již určovaly jiné priority. Začala se podstatně více prosazovat přirozená obnova. Konečně se někdo podíval za hranice našeho státu a mohl srovnávat. Například přirozená obnova u regensburských státních lesů, které s námi sousedily a měly srovnatelné přírodní podmínky, byla 65 %! LČR se snažily začít s přirozenou obnovou hlavně v genových základnách, které se měly stát vzorovými objekty pro jemnější způsoby hospodaření a péči o genofond. V tom vidím největší význam genových základů.

Jaké problémy dnes řešíte?

Největší pomoc potřebují Krušné hory. Hodně své pracovní energie věnuji právě této oblasti. Snažíme se sem navracet takové původní dřeviny, které jsou produkčně hodnotné, nebo i z jiného pohledu významné. Připravujeme zakládání matečnic odolného smrku na LS Klášterec, Litvínov a Děčín. V oblasti Děčínského Sněžníku řešíme problém výrazných škod na borovici způsobených abiotickými činiteli. Zdejší území bylo podobné jako hřebenevé partie Krušných hor postiženo rozsáhlými imisními těžbami. Uměle se zde vysazovaly borové porosty nevhodného původu, takže v současné době jsou ve věku 20 – 30 let značně rozlámané. Přitom tu jsou zbytky nebo spíše torza kvalitních adaptovaných borových porostů, které přežily i imisní pohromy. Naší prioritou je podchytit a zajistit reprodukci těchto kvalitních zbytků. V minulých letech jsme z vybraných jedinců sesbírali rouby s cílem založit na Děčínském Sněžníku semenný sad této borovice pro produkci kvalitního osiva.

Další zajímavou dřevinou v Krušných horách je jilm horský. Původně nám pracovníci provozu říkali, že jilm horský se v Krušných horách už téměř nevyskytuje. Soustředili jsme se na jejich vyhledání a ve spolupráci přede-

vším se zaniklou LS Červený Hrádek a LS Klášterec jsme našli i v hřebenevých partiích několik desítek zdravých a kvalitních jilmů (mohli jsme dokonce vybírat kvalitu!), z kterých jsme sebrali rouby. V letošním roce na jaře bude dokončen semenný sad jilmu in situ na LS Litvínov, v lokalitě Telč, asi 10 km nad Jirkovem. Při vyhledávání jilmů nás překvapila jejich až neuvěřitelná vitalita. Například na Jelením vrchu, na LS Klášterec, v nadmořské výšce téměř 1000 m, v extrémních klimatických podmínkách, přežilo několik jilmů současně s klenem, když smrk odtamtud úplně vymizel. Staré jilmky, roztroušené na těchto kalamitních holínách, jsou zdravé. Pozoruhodné je, že jilmky, které uhynuly v důsledku grafiozy, jsou často v kompaktních porostech hlubších zaříznutých údolích.

Dřevinou, u které se dříve zapomínalo, že patří do vyšších horských poloh, je náhorní varianta borovice lesní. Tato borovice se v oblasti Krušných hor vyskytuje v malém množství a je dosti nekvalitní. Přesto velmi hodnotné porosty jsou na LS Kraslice. Vyhledali jsme proto nejhodnotnější jedince, sesbírali z nich rouby a v současné době se snažíme založit její semenný sad. Kromě toho v minulosti, ještě za Západočeských státních lesů, byla podchycena tzv. vogtlandská borovice, která pochází z oblasti Františkových Lázní. Byl založen semenný sad, který v současné době plodí a jeho kvalitní semeno se už může v Krušných horách používat. Tím ale naše aktivity v Krušných horách nekončí. Připravujeme reprodukci zbytkových populací borovice blatky, osiky, která nás překvapila odolností k námrazám v 800 m nad mořem, kvalitního kleny atd. Na několika plochách (např. Blatenský vrch, Pramenáč) hledáme co nejekonomičtější a přitom efektivní způsob obnovy klimaxových dřevin.

Snahy zaměřené na uchování genofondu na ostatním území už jsou poněkud klidnější. Je to většinou péče o stávající objekty, jejich využití a řečnické i ekonomické zhodnocení na základě výsledků zakládání testů potomstev. Na Křivoklátsku intenzivně pracujeme na podchycení a reprodukci genofondu vzácně se vyskytujících dřevin, např. jeřábu břeku nebo třešně ptačí.

Letošní rok je u našeho podniku ve znamení borovice – dřeviny, o níž tady hovoříme. Jak to s ní vypadá ve vaší oblasti?

Borovice je zde zastoupena průměrně 23 %, na některých LS přesahuje 50 %. Je to druhá nejrozšířenější dřevina po smrku a z toho pramení i její značný význam. Náhled lesnické veřejnosti na borovici hodně podléhá určitému stereotypnímu myšlení. Dlouhá léta jsme obnovovali borové porosty uměle na holosecích. Přirozenou obnovu si dokážeme představit jen vedle porostu na větších nebo menších holínách. Téměř za kaciřskou se bere myšlenka, že by se mohla borovice obnovovat pod porostem. Také já jsem borovici vnímal v tomto stereotypu. Neuvědomoval jsem si ani, že borovice je na mnoha místech značně křivá, nebo že příčina nízké produkce některých borových porostů může být také v něčem jiném než jen v chudé půdě.

Když k nám v roce 1987 přijel na exkurzi genetik Jurij Lebedev, vedoucí šlechtitelské stanice ze Sibiře, která měla výměru asi jako Československá republika, chtěl jsem mu u nás ukázat zajímavé a pěkné borové porosty. Ale jsem se žádná borovice nelíbila, přestože viděl jedince až 40 m vysoké, které jsme považovali za špičkové. Až když jsme k němu později přijeli a viděli jsme rozsáhlé oblasti, neovlivněné člověkem, pochopil jsem jeho zklamání z našich borovic. Borovice, které se přirozeně vyvíjely po celá tisíciletí, byly rovné jako svíce, žádná křivost se u nich nevyskytovala a zásoba špičkových porostů byla přes 700 m³/ha. Říkal jsem si potom, že u nás může být křivost borovic zapříčiněna jednak tím, že se zde dlouho a často vybírali z porostů kvalitní jedinci a zůstávali ti méně kvalitní, kteří pylem znehodnocují ostatní potomstva, ale také proto, že hodně firem v minulosti sem dováželo z celé Evropy semeno, které mohlo pocházet z nekvalitních a na naše podmínky neadaptovaných porostů. Ještě jedna věc stojí za zmínku. Na Sibiři nám ukázali šetrný výstup do korun stromů pomocí smyček! Po návratu jsme si vzali za své rozšířit tento způsob i u nás. Podařilo se a v dnešní době se poněkud modifikovaná metoda smyček u nás běžně používá.

Hovořil jste o přirozené obnově borovice pod porostem. Je to zatím věc poměrně neobvyklá. Jaké přednosti zde vidíte?

Dávám to jako námět do diskuse a k odzkoušení. Vede mě k tomu to, že borovice má uvnitř svého druhu spektrum jedinců klimaxových i pionýrských. To se projevuje tak, že v podmínkách nepříznivých se budou prosazovat jedinci s pionýrskými geny a v podmínkách vhodného mikroklimatu budou převládat jedinci s geny klimaxovými. Hovoříme tady o borovici, ale můžu dát k posouzení jeden takový příklad chování smrku. Na velkou kalamitní holinu byl před 20 lety vysázen smrk, který dnes intenzivně plodí. To by smrk, který se vyvíjí jako klimaxová dřevina, nikdy neudělal. A podobně je to i s borovici. Příliš jsme si zvykli na to, že borovice je možná pouze ve stejnověké monokultuře, že nevytváří směsi s jinými dřevinami. Ale když se podíváme do přirozených společenstev, uvidíme, že tyto směsi vytváří. Jestliže ji tedy budeme obnovovat na mikroklimaticky nepříznivých stanovištích, a holoseč mikroklimaticky nepříznivá je, tak tam budou převládat pionýrské, krátkověké typy s nízkou produkcí. To je prostě přírodní zákonitost, geneticky fixovaná.

Myslíte si, že z technologického hlediska je potřeba nějak výrazněji redukovat zakmenění, provádět přípravu půdy, případně kdy byste doporučil odtěžení horního patra?

Zase bych vyslovil jednu kacířskou myšlenku. Měli bychom zvažovat postup cestou jednotlivého výběru. Tedy ročně vytěžit asi tolik, co přiroste. Nebudeme tam samozřejmě chodit každý rok, ale v nějakém intervalu by se mělo odtěžit to, co přiroste, a to po celé ploše porostu. Tím nálety a nárosty, které tam jsou, příliš nepoškodíme a základ porostu se může

příznivě vyvíjet. Jestliže začneme obnovovat porost, kde se již přirozená obnova objevila, tak přípravu půdy dělat nemusíme. Ona se přirozená obnova objevuje i v porostech u borovice až nečekaně tmavých, nebo v porostech relativně mladých. Lze si potom klást otázku, jestli odtěžit včas naráz celý mateřský porost, často nezralý, abychom později výrazně nepoškodili nárosty, a tím porušit mikroklima a dát šanci pionýrským typům, nebo jestli spíše nepostupovat cestou vyčkávaní a ponechání nárostů přirozenému vývoji. Cesta jednorázového odtěžení mateřského porostu nad mladými nálety je pohodlnější, ale dá šanci spíše jiným typům než těm, které by v budoucnosti přinesly našim potomkům v době mytné zralosti vysoký výnos a zaručily ekologickou stabilitu další generace lesa.

Znamená to, že ti pionýři začnou růst rychleji a v dalších fázích vývoje porostu zaužívaným způsobem podúrovňových probírek začneme vyházovat ty klimaxové typy?

Ano, pionýři začnou růst rychleji, ale to není našim cílem. Musíme dát šanci tomu, aby se projevila tvrdá konkurence, která vyřadí geneticky závadné typy (např. ze samoopylení). Po dvaceti letech, bude-li ještě stát proředený mateřský porost (třeba s jedinci 15 – 20 m od sebe), stále bude zachováno vhodné lesní prostředí pro růst klimaxových typů.

Musím na závěr upozornit, že tyto úvahy jsou prokázány teoreticky. Jsou to myšlenky z jistého pohledu úplně nové a musím se přiznat, že i já jsem měl před několika lety obavu je vůbec před někým vyslovit. A u lidí, kteří mnoho let žili řízení pouze instrukcemi a směrnicemi a kteří tak omezili používání svého lesnického rozumu a pohledu na les, asi příliš velký úspěch mít nebudou.

Děkuji za rozhovor, Jan Řezáč

1. Skvozná náhorní borovice lesní na LS Žlutice, revír Pila. Borovice roste přímo u potoka a je 38 m vysoká. Sbíraly se z ní rouby pro založení semenného sadu.

2. Nej kvalitnější porosty borovice lesní v Krušných horách jsou na Kraslicku. Rozšířit tuto borovici i do dalších míst Krušných hor, kde je borovice převážně nekvalitní, je naším přáním i povinností. Ukázka výběrových stromů kraslické borovice.

3. Záchrana genofondu zahrnuje i ustupující a méně rozšířené druhy dřevin. Ukázka výběrového stromu jeřábu břeku na LS Křivoklát, kde byl založen malý semenný sad k rozšíření genofondu této cenné dřeviny.

4. V letošním létě tvarovaný roubovanec borovice lesní, semenný sad Doubrava, LS Plasy. Sad byl založen v roce 1980 a jsou v něm soustředěny nej kvalitnější klony z nižších poloh borové západočeské semenářské oblasti, v níž je osivo ze sadu intenzivně využíváno.

5. Borovice blatka ve SPR Podkovák, LS Přímda. Tam, kde roste náhorní varianta borovice lesní, je do několika kilometrů i lokalita s blatkou, jejíž geny náhorní borovice velmi pravděpodobně má.

6. Zajímavým přáním delegace bavorských lesníků v roce 1990 bylo vidět lipové porosty. Po shlednutí konstatovali, že sbíráme lipové semeno „kde se dá“. To byl impuls k vyhledání nej kvalitnějších jedinců a jejich fixace v semenném sadu. Ukázka šetrného výstupu do koruny výběrového stromu lipy malolisté pro rouby, SPR Diana u Rozvadova.

Kvetoucí borovice lesní, ilustrační foto Wolfgang Hetze

INSPIRACE

Školení

hospodářské úpravy lesů u LČR

V letošním roce proběhne u našeho podniku ucelený systém školení adjunktů a vybraných pracovníků lesních správ v hospodářské úpravě lesů. Školení bude zahájeno v lednu a bude probíhat v několika částech až do listopadu, kdy bude ukončeno a vyhodnoceno.

Celý systém školení metodicky připravil a garantuje odbor hospodářské úpravy lesů, organizační část školení zajišťuje odbor personální a ekonomiky práce ředitelství LČR, s. p. Úvodní část školení proběhne ve dnech 22. a 23. 1. 2002 v konferenčním centru Silvie v Hradci Králové. Školení bude zaměřeno na koncepci a postavení hospodářské úpravy lesů v návaznosti na strategii trvale udržitelného hospodaření LČR. Účastníci budou seznámeni s uceleným systémem zadávání a vypracování lesních hospodářských plánů. Využití výstupů LHP v informačním systému LČR na jednotlivých organizačních úrovních včetně navazující problematiky lesní hospodářské evidence bude rovněž jedním z hlavních témat úvodního školení.

Frekventanti budou při zahájení školení vybaveni studijními podklady, mezi něž budou patřit: Hospodářská úprava lesů u LČR, Program trvale udržitelného hospodaření u LČR, Program 2000 – plnění cílů veřejného zájmu u LČR, Sborník ÚHÚL k OPRL a lesnické typologii a Sborník k výkonu odborné praxe u taxačních firem.

Po úvodním školení absolvují frekventanti v průběhu března až dubna tři dny školení k přípravě pozemkových a dalších podkladů pro tvorbu LHP na vybraných lesních správách za účasti specialistů odboru hospodářské úpravy lesů. V tomto bloku absolvuje většina účastníků i základní školení k LHP.

V průběhu května je připraven blok školení lesnické typologie a oblastních plánů rozvoje lesů na vybraných pobočkách Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů. V rámci tohoto bloku získají účastníci informace o teoretických základech lesnického typologického systému, ale především o praktickém typologickém mapování a tvorbě typologických map. Seznámí se rovněž s technologií tvorby a výstupu OPRL a získají základní přehled o činnosti a postavení Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů.

Na období června až srpna je připravena 15-ti denní odborná praxe pracovníků LČR v hospodářské úpravě lesů u vybraných taxačních firem. Zde se seznámí s kompletní technologií tvorby lesních hospodářských plánů od přípravných prací až po kompletaci díla a finalizaci jednotlivých digitálních, alfanumerických a kartografických výstupů LHP. Za velmi důležité považují to, že posluchači budou mít možnost samostatné práce a tvorby vlastního malého vzorku lesního hospodářského plánu – pracovní části hospodářské knihy a pracovní mapy. Seznámí se rovněž s metodami zjišťování zásob a navrhnou si svá vlastní hospodářská opatření v přidělené části lesa. Třídenní blok venkovních kontrol včetně projednání dílčích výstupů LHP mezi zhotovitelem LHP a pracovníky LČR bude posledním blokem školení a proběhne v měsících září až říjen.

Po celou dobu školení jsou účastníci školení povinni vést deník, do kterého školitelé provedou vyhodnocení jednotlivých etap. Školení se uzavírá odborným testem připraveným odborem hospodářské úpravy lesů. Test vykonají frekventanti za účasti specialistů HÚL. Součástí testu bude předložení deníku účastníka specialistům HÚL, kteří z něj připraví celkové hodnocení účastníka pro závěrečné vyhodnocení. Závěr a vyhodnocení školení s diskusí účastníků proběhne v listopadu v konferenčním centru Silvie, kde také účastníci obdrží osvědčení o absolvování celého náročného školení.

Chci na závěr požádat příslušné lesní správce, aby vyšli svým pracovníkům zařazeným do prezentovaného školení pokud možno vstříc a umožnili jim bezproblémovou účast v uvedeném rozsahu. Celé školení je velmi náročné na vlastní přípravu a organizaci a vyžaduje značnou míru odpovědnosti a profesního zájmu všech těch, kteří se na něm jakoukoliv formou podílejí. Cílem celého školení je významné zvyšování kvalifikace vybraných pracovníků LČR, která jim umožní odpovídající pracovní uplatnění.

Ing. Jaroslav Zezula

Přirozená obnova buku a smrku na LS Hanušovice, ilustrační foto redakce

Poděkování ochránců přírody a Junáků z Pozořic

Předsedu ZO ČSOP Pozořice, Zdeňka Kohouta, navštívil pan Miroslav Chromý z Hostěnic a předal mu videokazetu s dopisem, z něhož citujeme: „Velmi mě zaujala mapa Hostěnický potok a okolní příroda, kterou jste vydali. Když jsem si ji prohlížel, zjistil jsem, že něco takového zde chybělo. Před čtyřmi roky jsem se rozhodl zdokumentovat nádhernou přírodu v okolí Hostěnic na videokazetu a tak přenechat budoucím záznam krás Přírodního parku Říčky v posledních letech druhého tisíciletí. Při natáčení jsem zjistil, že znám okolní přírodu z pohledu houbaře, který se dívá hlavně na zem a krásy a zajímavosti okolní přírody již nestačí vnímat. Vaše mapa a komentář na zadní straně dokumentuje všechna místa, která jsem natočil. Proto přijímám mé poděkování a dar, videokazetu, za vaši dobrovolnou práci pro přírodu“.

Co předcházelo tomu, abychom mohli mapu vydat? Vodárenská akciová společnost v Brně vyhlásila pro neziskové organizace soutěž na získání finančního daru v roce 2001 „Jedna plus jedna je víc než dva“. Základní organizace ČSOP Pozořice pozvala k účasti v soutěži Junák Pozořice a společně jsme vypracovali projekt s názvem Ochrana a obnova pramenů, studánek, potoků a mokřadů. Náš projekt v soutěži zvítězil. V první fázi plnění projektu požadoval zadavatel propagaci organizace. Napadlo nás, že bychom mohli schematickou mapu Hostěnického potoka s přítoky a studánkami, kterou jsme zhotovili k oslavě Vítání jara a Světového dne vody 2000, vydat jako skutečnou mapu s tím, že na zadní straně mapy budou popsány přírodní zajímavosti v okolí potoka a víc než desetiletá ochranná činnost v tomto údolí. A tak k Světovému dni vody 2001, který se slaví 22. března, jsme vydali mapu Hostěnický potok a okolní příroda. Čhtěli bychom upozornit na to, že vznik mapy byl podmíněn dvacetiletou prací ochránců přírody pod odborným vedením Agentury ochrany přírody v Brně, OkÚ referát ŽP Brno-venkov a Lesů ČR a za pomoci pionýrů, školáků, junáků, mládeže, sympatizujících občanů a sponzorů, kteří se nezištně podíleli na stavbě a údržbě studánek, potoka, mokřadu a tůň, sázeli stromy, vysázeli a ošetřovali alej plodonosných stromů pro zvěř, vybudovali pomníčky - Mírová alej mládeže (Mírový rok 1986) a Prosbu přírody (1989), vyráběli, vyváželi a kontrolovali ptačí budky, uklízeli odpad v lese a v obci, pomáhali při organizaci vycházek, výstav, besed, vítání jara a otevírání studánek.

Tuto činnost můžeme vykonávat též díky pronájmu chaty Jelenice od Lesů ČR, která slouží ochráncům a junákům jako ekostředisko, základna a terenní pracoviště. Chatu udržujeme a připravuje se její nutná generální oprava.

Na závěr děkuji autoři mapy všem vyjmenovaným, bez jejichž přispění by mapa nemohla vyjít.

**Sylva Kohoutová, ZO ČSOP Pozořice
Aleš Tinka, Junák Pozořice**

Obnoven Zámeček

a kaple sv. Huberta na Boubíně

Hora Boubín, jež propůjčuje svůj název i našemu lesnímu závodu, je jeho nejvyšším bodem (1362 m n. m.) a dominantou tohoto kraje. Svoji jedinečností a přírodním bohatstvím přitahuje již několik generací lesníků a přírodovědců a v současné době velice ožívá zájem o tuto oblast také z pohledu turistiky a cestovního ruchu. To bylo jedním z důvodů, proč byla na jižních svazích Boubína, v nadmořské výšce 1150 metrů, vybudována lovecká chata, jež je nejvýše položenou

obytnou stavbou v celém masivu Boubína. Společně s kaplí sv. Huberta a vyhlídkovou terasou do kraje tvoří areál, připomínající původní stavby, které zde byly vybudovány již před sto lety. A jaká je historie tohoto místa?

Boubínský lesní komplex patřil až do 1. pozemkové reformy významnému šlechtickému rodu Schwarzenbergů. Boubínské lesy byly kromě vysoké kvality porostů proslulé i chovem jelení zvěře, jež byla do této

oblasti (po vystřelení kolem roku 1827) koncem 19. století opět vysazena. Ovšem stavy jelení zvěře se díky neexistenci přirozených nepřátel rychle zvyšovaly a záhy byly patrné velké škody na mladých porostech a také na sousedních zemědělských pozemcích místních obyvatel. Proto Schwarzenbergové přistoupili kolem roku 1900 k vytvoření obory. Její součástí se stal také lovecký zámeček, jenž nechal kníže Adolf vybudovat již v roce 1902. Kromě vlastního zámečku byly v následujících letech vybudovány v jeho bezprostředním okolí i další objekty pro zajištění chodu zámečku - chata pro služebnictvo a stáje. V roce 1905 byla postavena dřevěná kaple, zasvěcená sv. Hubertovi - patronu myslivců.

Po zestátnění Boubína přemístili v roce 1931, podle tehdejší úmluvy, Schwarzenbergové lovecký zámeček a údajně i kapli sv. Huberta na své statky v Hluboké nad Vltavou do míst dnes známých jako Stará obora (LS Hluboká). Zde na Boubíně zůstaly pouze podezdívky po těchto stavbách, stáje a chata pro služebnictvo. Tato chata byla po převzetí československým státem nadále využívána až do dnešní doby především jako zázemí pro lovecké hosty. Ovšem z důvodu špatného stavu původních dřevěných konstrukcí (napadených dřevomorkou domácí) a pro celkovou sešlost lovecké chaty přistoupily LČR, s. p., LZ Boubín v roce 2000 ke komplexní rekonstrukci stavby, neboť je toto místo turisticky, z hlediska kulturního a historického, velice zajímavé a vyhledávané.

Kromě chaty tento projekt v rámci Programu 2000 zahrnuje i další objekty - opravu části podezdívky původního loveckého zámečku, která slouží jako terasa pro odpočinek s nádherným výhledem do kraje směrem k hraničnímu hřebeni s Plechým, Trojmeznou horou a Trístoličnickem, za dobré viditelnosti lze spatřit také mohutné alpské štíty. V letošním roce byl projekt završen obnovou kaple sv. Huberta na místě kaple původní. Snahou bylo, aby se vzhled kaple co nejvíce blížil vzhledu kaple původní. Proto byla projektová dokumentace zhotovena podle dobových fotografií.

Třetího října 2001 kapli sv. Huberta slavnostně vysvětil Msgr. Kavale, generální vikář českobudějovického biskupství a 1. listopadu 2001 byla provedena kolaudace celého areálu nového „Zámečku“. Tímto dnem byl zároveň předán do užívání odborné i laické veřejnosti a rozhodně se vyplatí toto místo navštívit.

Ladislav Řezník

Na shledanou na Vysočině v čachnovských lesích u Zámecké studánky pod Stromy milénia

Dominantou krajiny v okolí městečka Svatky ve Žďárských vrších je již 225 let bývalý lovecký zámeček Karlštejn. Jeho barokní stavba je jako drahokam zasazena na vrcholu kopce v oblasti, výstižně zvané Rozvodí. Před více než dvěma sty lety vyjžděla od zámečku lovecká družina do blízké čachnovské obory.

Ve slunném nedělním odpolední 18. listopadu 2001 od brány zámečku vycházeli lesníci ze všech lesnických organizací, které ve Žďárských vrších působí - Lesů České republiky, s. p., Lesní společnosti Svitavy, a. s., Strojírny Libáň, a. s. a Správy lesního hospodářství Dr. Kinského, ve společnosti starosty obce Svatouch Jiřího Sochy a dělníků a mnoha rodin s dětmi - starou alejí do lesa, kde nedaleko od cesty nabízí osvěžení a místo klidu nově upravená Zámecká studánka. Lesy České republiky, s. p., lesní správa Nové Město na Moravě ji nechaly upravit v rámci „Programu 2000“. V její blízkosti je do přírodního kamene, charakteristického pro Vysočinu, - ruly - zasazena pamětní deska. Informační tabule nabízí návštěvníkům poučení o zámku i o studánce.

V tichém rozjímání vyvstanou znalci tohoto kraje vzpomínky na lesníky, kteří spojili svůj život s tímto koutem Vysočiny: na bývalého lesního správce z Karlštejna Petra Jindřicha z Luseku, Ing. Václava Leo Anderle - rodáka z nedaleké hájovny na Krejcaru, zakladatele českého lesnického tisku a školství Jana T. Doležala, který zde působil, Františka Roteru ze Škrdlovic a na mnoho dalších.

Za podnik Lesy ČR, s. p., iniciátora a organizátora této, pro Vysočinu významné události, promluvil Blahoslav Jindřichovský, který ve zdejších lesích řadu let působil jako polesný. Při otvírání Zámecké studánky citoval slova českého literáta Zdeňka Mahlera: „...národ, který za něco stojí, by měl mít vědomí identity, splynutí s předky a jejich odkazem...“. K podpoře tohoto vědomí slouží i program Stromy milénia, který je dalším příspěvkem lesníků pro veřejnost.

Bývalý hajný Stanislav Buchta odhaluje pamětní desku lesníkům Vysočiny

Jako Stromy milénia, které budou příštím generacím připomínat počátek třetího tisíciletí, vysadili lesníci jedlí, tis a dva buky. Dosáhli tak příjemného zpestření lesního zákoutí v okolním smrkovém lese. Na zvelebení tohoto místa se podíleli zejména pánové František Hromádka, Stanislav Buchta mladší, Miroslav Kyncl starší, Jiří Hudec a Ing. Zdeněk Sláma. Pamětní desku na nedělní slavnosti odhalil jeden z nejstarších zdejších lesníků, který službě lesu zasvětil právě v tomto polesí více než čtyřicet let života - pan Stanislav Buchta starší.

Podzimní sluníčko a jasná obloha nad korunami stromů přispěly k dobré pohodě, i když v druhé polovině listopadu mráz na Vysočině již zalézá pěkně za nehty. Současný majitel citlivě opraveného zámku, OP Prostějov, a. s., zcela mimořádně, se vstřícností a ochotou poskytl nejen teplo přístřeší a prohlídku interiéru, ale personál tohoto zařízení se postaral o chvíli k ukončení tohoto příjemně prožitého dne přítomným lesníkům. Při malé lesní slavnosti asistovali trubači - mladí lesníci ze Střední lesnické školy v Trutnově Aleš Prokopec a Jiří Samek. Zejména kolega Samek má k tomuto kraji blízko. Lesnické přátelství a kolegialita byly však patrné z celého odpoledního slavnostního setkání. Péči a údržbu tohoto místa si vzala za své obec Svatouch.

Jiří Junek

Životní jubileum Jaromíra Nehyby

Dne 31. prosince 2001 se dožil významného jubilea 80 let náš kolega, přítel, lesák tělem i duší, pan Jaromír Nehyba. Narodil se poslední den roku 1921 v České Skalici, kde jeho otec sloužil jako správce pily. Širší lesnické veřejnosti je znám nejen jako zkušený lesník – pěstitel, vyznavač péstebních metod známého opočenského lesníka H. Koniase, ale i jako výborný pamětník, historik, společník a vypravěč. Protože blízký vztah k lesu měla celá rodina, již jako patnáctiletý absolvoval tříletou předškolní lesnickou

praxi. V roce 1939 byl přijat na střední lesnickou školu v Písku, kde v roce 1943 maturoval.

Po ukončení studií nastoupil k Schaumburgovu náchodskému velkostatku do taxačního oddělení. V roce 1946 přešel do nově vzniklé státní lesní správy v Náchodě, kde pracoval jako I. úředník hospodářského provozu. Jeho touhou však bylo pracovat na tvorbě lesa v přímém kontaktu. Proto nastoupil v roce 1949 do funkce vedoucího polesí Stárkov. Po vzniku lesních závodů v roce 1956 byl povolán a jmenován náměstkem ředitele LZ Hronov, kde pracoval do roku 1972 a po té se vrátil na polesí Stárkov. Po velké reorganizaci a vzniku nových lesních závodů v roce 1975, kdy byl LZ Hronov přičleněn k LZ Broumov, přešel do Broumova do funkce vedoucího péstebního inspektora, odkud v roce 1982 odešel do důchodu.

Podstatnou část své lesnické práce a života zasvětil pěstování imisemi ohrožených lesů. Intenzivně pracoval na vládním úkolu vyhlášeném v roce 1964 pro imisemi postiženou oblast Jestřebích hor. V úzké součinnosti s VÚLHM Opočno a Lesprojektem Hradec Králové byl i spoluvůdcem demonstračního objektu pro hospodaření v lesích postižených imisemi, který byl vyhlášen v roce 1972 na ploše 2680 ha na hronovské části a 900 ha na broumovské části LZ. Samostatně byly sledovány kontrolní provozní plochy, výzkumné plochy VÚLHM a trvalé zkušné plochy. Vyhodnocováno bylo 16 druhů dřevin a 24 proveniencí smrku.

V celoživotní práci Jaromíra Nehyby se vzájemně prolíná bohatá péstibelská a výzkumná praxe s taxací, která je jediným pravdivým důkazem výsledků produkce a hospodárnosti. Dlužno podotknout, že byl i jedním z prvních aktérů uplatňování a vymáhání náhrad za škody způsobované imisemi elektrárenských a jiných velkých podniků. Jaromír Nehyba sleduje i dlouhodobý vývoj srnčích trofejí v rámci OMS Náchod. Za 25 let od roku 1975 do dnešní doby má proměřeno 12 956 srnčích trofejí, každou se sedmi údaji. V rámci svých možností je činný i v současné době. Na bývalých polesích Babiččino údolí a Dubno sleduje na 20 zkušných plochách dynamiku růstu 12 druhů dřevin.

Jménem naší lesnické veřejnosti přejeme panu Jaromíru Nehybovi do dalších let hodně osobní aktivity a duševní i tělesné svěžesti.

Ing. Zdeněk Bischof
bývalý pracovník LZ Broumov

**K blahopřání se připojují i pracovníci
lesní správy Broumov, LČR, s. p.**

V měsíci lednu oslaví významná životní jubilea tito pracovníci LČR

Padesátiny

1. 1.	Miroslav Fojtík	LZ Židlochovice
2. 1.	Irena Džubová	LS Luhačovice
2. 1.	Ing. Vladimír Polák	LS Pelhřimov
2. 1.	Vlastimil Medřický	LZ Konopiště
5. 1.	Jiří Petrla	LZ Židlochovice
8. 1.	Aleš Procházka	LS Javorník
9. 1.	Zdeňka Dvořáková	LZ Boubín
19. 1.	Jan Zouhar	LS Svitavy
21. 1.	Věra Kramáriková	LZ Dobříš
25. 1.	Pavla Maříková	LZ Boubín
25. 1.	Jan Hladníček	LZ Židlochovice
29. 1.	Ing. Václav Rod	LS Jihlava
30. 1.	Jiří Kabíček	LS Milevsko
31. 1.	Ing. Josef Střítecký	Ř LČR

Šedesátiny

2. 1.	Ing. Bedřich Beran	LS Bruntál
3. 1.	Jan Vysoký	LS Milevsko
3. 1.	Jan Markovec	LZ Boubín
22. 1.	Jan Sahula	LZ Konopiště
23. 1.	Pavel Duda	LS Č. Krumlov
23. 1.	František Novák	LZ Židlochovice
26. 1.	Josef Kús	LZ Boubín

**Všem jubilantům blahopřejeme
a přejeme jim hodně zdraví a spokojenosti**

Poděkování lesníkům

z LS Frenštát pod Radhoštěm

Poslední týden září si část kolektivu LS Nymburk vybrala jako termín své dovolené CHKO Beskydy v chatové oblasti Pustevny. Po příjezdu na horský hotel Tanečnicka nás čekalo nemilé překvapení v podobě deštivého a mlhavého počasí. Plánované výlety po horských hřebenech a vidina krásných výhledů na panoráma Beskyd se brzy rozplynula a nám nezbyvalo, než sledovat zamlženou krajinu z hotelového okna.

Nabízené služby hotelu nemohly naplnit naše očekávání a tak jsme se i přes nepřízeň počasí vydali na výlet do Frenštátu p/R. Toto městečko nám, stejně jako většině turistům, nenabídlo mnoho zajímavostí do chvíle, kdy jsme zjistili, že zde sídlí lesní správa LČR. Smíšené pocity při vstupu do budovy lesní správy brzy zmizely. Přátelské přivítání kolegů bylo jedním z hezkých zážitků z naší cesty na sever Moravy. Příjemně prožité chvíle s lidmi, které jsme poznali jen díky svému zaměstnání, jsou nezapomenutelné. Těžko lze slovy vyjádřit pocit, že jako lesníci máme k sobě blízko a máme přátele v každém koutě naší vlasti. Zvlášť bychom chtěli poděkovat zástupci lesní správy panu Ing. Jaroslavu Štefkovi, který nám věnoval část svého času. Jeho vyprávění o vzniku a zajímavostech Beskyd, odborná debata o hospodaření v lesích, myslivosti, místní kultuře, majetkových vztazích a mnohém dalším v nás zanechalo hluboký dojem.

Ještě jednou bychom chtěli touto cestou poděkovat!

Pracovníci LS Nymburk

Vzpomínky

Bohuslava Švarce

(Pokračování z minulého čísla)

Na Nových Hradech jste začal podrostně hospodařit. Jak se vám dařilo přesvědčovat vaše spolupracovníky?

Býval jsem ve svém životě dost paličatý. Na bývalém schwarzenberském velkostatku i v resortním výzkumném ústavu v Opočně jsem získal řadu teoretických poznatků a praktických zkušeností. Dokázal jsem proto dost tvrdě oponovat taxátorům a pracovníkům Lesprojektu, když navrhovali některá hospodářská opatření, se kterými jsem osobně nesouhlasil a byl jsem přesvědčen, že jejich realizace nepovede k nějakému dobrému efektu. Tak se stalo, že obnovu LHP na LHC Dolní Hvozd nechtěl téměř nikdo z taxátorů z pobočky Lesprojektu v Českých Budějovicích nebo na Hluboké dělat. V té době se Dolní Hvozd dostal do posledních dvou let platnosti LHP. Toho jsem tehdy, myslím si, dost dobře využil. Nabídl jsem tehdejšímu šéfovi státní péče o lesy v Českých Budějovicích Ing. Borůvkovi, že vypracuji rámcové zásady hospodaření pro období, než bude vypracován nový LHP, že mu je předložím k posouzení a na základě jeho vyjádření a posouzení že budeme podle těchto zásad pracovat. On souhlasil, takže jsem zásady vypracoval, měl jsem k tomu dost materiálu z výzkumného ústavu, a po předložení a doplnění připomínek jsem podle nich začal pracovat a současně školit polesné.

Tehdy moji pracovní náplní bylo především vyznačování obnovních těžeb, rozčleňování porostů na celém závodě a teprve potom kancelářské práce. Abych to všechno zvládl, tak jsem si zavedl takový režim, že při cestě služebními autem na pracoviště jsem přečetl poštu, kterou jsem označil pro jednotlivé pracovníky na závodě. Celé dopoledne jsem pak vyznačoval těžby. Když jsem se vrátil, předal jsem v podatelně rozdělenou poštu a vedoucí podatelny jí dala příslušným pracovníkům. K smrti jsem nenáviděl kancelářskou byrokracii. Jednou přišel příspěk z tehdejšího generálního ředitelství státních lesů: „Bliží se vlna pozdních mrazů, zastíhne vysetou bukvici ve školkách, jinak vás budeme činit odpovědnými a předepíšeme vám k náhradě veškeré škody, které způsobí pozdní mrazy“. Dlouho jsem měl fotokopii tohoto příspěku a považoval jsem ho za vrchol lesnické byrokracie, kdy generální ředitelství zasahuje do pravomoci polesného. On musí rozhodnout podle lokality, zda tam má udělat dané opatření nebo ne a žádné generální ani podnikové ředitelství není oprávněno mu zasahovat do jeho pravomoci, protože nenese zodpovědnost.

V té době jsem prošel řadou sporů. Ale chuť poprat se za své názory mě nakonec přivedla k tomu, že jsem se vydal na cestu, aniž bych si to domyslel v plném rozsahu, která potom vedla při obnově LHP v letech 1959 – 1960 k zapracování koncepce pod-

rostního hospodářství. Protože podle rámcových zásad jsme pracovali čtyři roky, první výsledky už zde byly vidět. Polesní pochopili, že to vede k nějakému cíli, že to, co dělají, je smysluplná práce. Tak jsem si získal spolupracovníky, kteří tomu začali fandit.

Co na to říkali taxátoři?

Obavy taxátorů se rozplynuly po měsíci práce. Vždycky jsem taxátory považoval za své nejužší spolupracovníky a vedoucí taxační sekce Ing. Košan byl skutečně koncepční pracovník, který byl v Lesprojektu schopen nastoupit velice kvalitní a kvalifikovanou cestu při obnově LHP. To jsem také tehdejšímu podnikovému řediteli Ing. Nimburskému při vhodné příležitosti otevřeně řekl, protože jsem ho znal ještě z doby studií. On studoval asi dva roky přede mnou na vyšší lesnické škole v Pisku, oba jsme byli členy biologického kroužku a tykali jsme si. Dlouho jsme byli v úzkém kontaktu a často jsme diskutovali o taxaci. Ing. Košan zpracoval LHP, podle kterého se na LZ Dolní Hvozd zavedl jako hlavní hospodářský způsob podrostní způsob hospodaření. Ale nebylo to kvůli nějaké tehdejší módnosti, že to bylo v Opočně, nebo že já jsem to prosazoval. Byl jsem vůči svojí osobě hodně sebekritický, často jsem zpytoval svědomí a byl jsem velice rád za jakýkoliv rozumný oponentský přístup polesného, lesníka nebo i lesního dělníka, když jsem viděl, že to je smysluplné a že to povede k nějakému cíli.

Neměl jste problémy s nadřízenými?

Vyhrával jsem střety a diskuse a nikdy jsem se nesnažil záležet do nějaké ulity a zaštitit se svými podřízenými. Vždycky jsem si záležitosti, které mi z pracovní náplně příslušely, vyřizoval sám a nesl jsem za ně osobní zodpovědnost. S odstupem času mohu říct, že vůči mně byly po odborářské i politické stránce připomínky, že jsem také měl řadu problémů a že se často rozhodovalo i o moji existenci. Myslím si, že v můj prospěch přispěla i naše rodina, která v době druhé světové války přechovávala několik výsadkářů Rudé armády. Otec jim vybudoval bunkr v lese a my jsme je zásobovali potravinami. Nevzali jsme si však od bývalého režimu ani kousek odměny, přestože nám nabízel různé výhody a funkce. Otec mně říkal, ševče drž se svého kopyta, a já jsem se toho kopyta, když jsem vystudoval lesařinu, držel. Nedal jsem na žádné lákavé nabídky, vrhnout se na nějakou politickou dráhu. Měl jsem z toho někdy nepříjemnosti. Zůstal jsem nakonec na LZ Nové Hradě až do důchodu a jsem velice rád, že jsem se dožil i současné rehabilitace maloplošného podrostního způsobu hospodaření a vůbec hospodaření v lese způsobem blízkým přírodě, který jsem prosazoval v mládí.

Období rozvoje podrostního hospodářství trvalo celá 60. léta?

Rozvoj podrostního způsobu hospodaření byl velice příznivě podpořen tehdejší lesním zákonem z roku 1960. Protože tehdejší zákon považoval maloplošný podrostní způsob hospodaření za jeden z hlavních. Tehdy také ředitelství Lesprojektu v Brandýse n. L. zásluhou Ing. Nimburského navrhlo LZ Dolní Hvozd jako jeden z objektů, který měl být vzorově obhospodařován a do budoucna sloužit podrostnímu způsobu hospodaření. To mě i určitým způsobem zavazovalo. Proto jsem tímto způsobem hospodařil až do vydání nového lesního zákona v roce 1977. V té době vrcholily moje spory s ministrem Ing. Hruzákem, se kterým jsem vedl několikaletou diskusi o hospodaření v lese. Mnohokrát mě navštívil a často jsme se rozporuplně rozešli. Musím ale k jeho cti říct, že přestože jsme se diametrálně rozcházeli v názorech na hospodaření v lese, nikdy vůči mně nepoužil sankční opatření, aby mně odvolával z funkce ředitele závodu. K tomu se ale chtěl uchýlit bývalý podnikový ředitel a poslední ministr Ing. Kalina.

V 70. letech také došlo ke sloučení lesních závodů Horní a Dolní Hvozd?

Závody se sloučily v roce 1971. Byl jsem potom jmenován ředitelem LZ Nové Hradě, který měl rozlohu asi 30 000 ha. Ředitel LZ Horní Hvozd Ing. Vrátný byl jmenován do funkce vedoucího provozního oddělení podnikového ředitelství v Českých Budějovicích. Ve funkci ředitele jsem setrval až do odchodu důchodu v roce 1982. Jeden rok jsem přesluhoval, protože LHC Dolní Hvozd byl postižen v roce 1979 rozsáhlou sněhovou kalamitou, při které napadlo téměř tři čtvrtě milionu m³ polomů. Nejhuře to zasáhlo monokulturní porosty smrku a borovice převážně středního stáří. Ale porosty, rozpracované maloplošným podrostním způsobem, byly poškozené relativně málo. Tehdejší podnikový ředitel Ing. Kalina však požádal Lesprojekt, aby provedl revizi podrostního způsobu hospodaření na LZ Nové Hradě. Nevím, s jakým záměrem, ale já jsem to uvítal, protože se aspoň objektivně ukázaly výhody a nevýhody tohoto hospodářského způsobu. Neustále jsem se pohyboval v lese a viděl jsem, že porosty rozpracované a připravené k tomuto způsobu hospodaření byly relativně nejméně poškozené.

A jaký byl závěr revize?

Závěr byl takový, že poškození rozpracovaných porostů nedosahovalo ani 20 %, zatímco ostatní porosty středního stáří byly poškozeny z 50 – 60 %. To mě jen utvrdilo v tom, že jsme dlouholetou přípravou zvýšili jejich odolnost. Snažili jsme se selektivním výběrem připravit porosty tak, aby každý strom v porostu byl zdravý, přírůstavý, relativně kvalitnější a odolný, takže i rozvolněný porost měl lépe odolávat vlhkému sněhu než porost uzavřený. A to se plně potvrdilo při sněhové kalamitě. To byla taková první satisfakce této myšlenky. V duchu jsem si tehdy řekl, že když už ty porosty kalamita rozvrátila, „neplánovitě“ rozpracovala, někde bylo sníženo zakmenění na 0,8 – 0,5, tak je to velká šance pro lesní hospodáře, aby se z

Bukový kotlík ve směsi borovice se smrkem, LS Nové Hradý, foto redakce

toho poučili a podchytili tento stav, tak jako to udělal lesní rada Konias v Opočně. A aby využili tento okamžik pro vpravení původních stinných melioračních a zpevňujících dřevin – jedli, buk, dub, lípu a další dřeviny.

Jak na to reagoval váš nástupce?

Po mém odchodu do důchodu v roce 1982 převzal funkci ředitele LZ Ing. Benda, který dělal vedoucího administrativního pracovníka na podnikovém ředitelství v Českých Budějovicích. Vzhledem k tomu, že tehdy byly kalamitou postiženy převážně mladší porosty probírkového charakteru, tak výchovných těžeb po zpracování kalamity v roce 1982 zbylo jen nepatrné množství – okolo 40 000 m³, hlavně na rašelinách a na těžko přístupných lokalitách. Proto se výchovné zásahy neplánovaly. Prioritu měla obnovní těžba, která se po ty tři roky prakticky neprováděla. Některé obnovní prvky potřebovaly uvolnit. Rozvíjela se masově přirozená obnova, která, zejména tam, kde nastupovala už jako cílová dřevina borovice, potřebovala rychle uvolnit. Možností realizovat obnovní těžbu v dost vysoké výši byla celá řada a lesní závod i po zpracování kalamity ročně těžil asi 140 000 m³.

Pro podrostní způsob hospodaření je charakteristické poměrně velké zašetření zásob mýtních porostů, protože se pracuje s dlouhou obnovní dobou, při níž dochází v důsledku světlostního přírůstu k narůstání zásoby kvalitní zdravé hmoty v relativně zdravých porostech. Toto když taxátoři zjistili, tak navrhovali roční těžby ve výši asi 160 000 m³, což ještě převyšovalo původní etát. Když si tedy odpočítáte tři čtvrtě milionu kubiků kalamitní těžby, předmýtní těžby a etát do této výše, tak musíte uznat, že tam nějaké zásoby dřeva byly.

V dobrém přesvědčení a mínění, že bude pokračovat v mých šlépějích, což také osobně prohlašoval a tvrdil, jsem mému nástupci nabízel, že mu zdarma pomohu, protože jsem si uvědomoval vážnost situace i to, že se bude hned po kalamitě obnovovat LHP. Tehdy byl

vytvořen jeden LHC o rozloze 30 000 ha a na LZ Nové Hradý přišla sice řada schopných vysokoškolsky vzdělaných taxátorů, ale s minimální praxí, kteří začali pracovat na obnově LHP. Z toho jsem měl panický strach, protože mi bylo jasné, že student, který znal třeba velmi dobře podmínky na jižní Moravě, když nastoupí do Třeboňské pánve, tak bude mít určité problémy, jak navrhovat hospodářská opatření do zdejších porostů. Proto jsem chtěl předejít tomuto doslova šoku. Ale Ing. Benda mně oficiálně řekl, že pracoval řadu let v Lesprojektu, že jako zkušený taxátor si taxátory pohlídá a že je celkem zbytečné, aby mne obtěžoval s tím, abych vypomáhal taxátorům při vypracování nového LHP. Ke cti řady těch taxátorů musím dnes říct, že na základě doporučení bývalých vedoucích lesních správ mě soukromě navštívili s řadou problémů a navzájem jsme se radili, protože ty porosty někde byly natolik poškozené sněhem, že nebylo jednoduché najít schůdné řešení.

Co jste se rozhodl dělat?

Mě práce v lese bavila, proto jsem jako důchodce nastoupil do Lesprojektu a dělal jsem pro něj různé speciální průzkumy. Dělal jsem například hydromeliorační průzkum pro celou Třeboňskou pánev. Pak jsem dělal průzkum výskytu rezonančního dřeva. V Lesprojektu jsem pracoval až do roku 1987. Ředitel Lesprojektu byl se mnou spokojen a já naopak spokojený se zaměstnáním v Lesprojektu. Měl jsem ohromnou radost z toho, že jsem poznal celou Třeboňskou pánev, zdejší růstové podmínky a různé způsoby hospodaření a mohl jsem je konfrontovat se způsoby, které jsem zaváděl na LHC Dolní hvozdu, který byl součástí Třeboňské pánve. Tato práce mě velmi bavila a díky ní jsem si udržel takovou životní vitalitu až do současné doby.

Jak byste hodnotil 80. léta?

Toto období považuji, solidně řečeno, za období útlumu podrostního hospodaření na Nových Hradech. Po spojení lesních závodů

Horní a Dolní hvozdu jsme začali podobným způsobem pracovat i na LHC Horní hvozdu. Tam byl vynikající lesní správce Ing. Paleček, současný lesní správce Ing. Žemlička je jeho odchovanec, se kterým jsem úzce spolupracoval. Měl bohaté zkušenosti s přirozenou obnovou, s výchovou porostů. Vzájemně jsme se doplňovali a vyměňovali si zkušenosti. On ukazoval ostatním, jak v podmínkách Horního hvozdu tento způsob hospodaření zavádět. Tehdy jsem se snažil tento způsob rozšířit i do horských oblastí Horního hvozdu. Založili jsme zde řadu obnovních prvků. Ale aby se ten efekt projevil, na to je potřeba delšího období. Tam už jsem neměl čas, protože jsem byl před důchodem, tak jsem tomu dal jen základní impuls.

Období útlumu vedlo k jedné věci, která se nedobře podepsala na podrostním způsobu hospodaření a na rozpracovaných porostech. Tehdy Lesprojekt vytvořil rozsáhlé balíky hospodářských souborů a začal při obnově LHP zkracovat obnovní dobu. V důsledku toho se zvýšilo procento likvidnosti porostů. To pocho-pitelně nahrávalo lidem, kteří volali po vysokých těžbách. Jakmile se použila pro HS zkrácená obnovní doba, tak se zvyšoval etát. Z toho měl radost bývalý ministr Hruzík, který se snažil o zvýšení těžeb. Při jedné návštěvě na Nových Hradech mi řekl, jak je rád, že se mu podařilo novým lesním zákonem zavést rozšířenou reprodukci a zajímalo ho, jak se vypořádám s podrostním způsobem hospodaření. On nesouhlasil s tím, aby se prodlužovala doba obnovní a tím i doba obmýtní, protože se porosty dostávaly za kulminaci běžného přírůstu.

Řekl jsem mu, ano pane ministře, to je za kulminaci běžného přírůstu, ale nezapomeňte, že ve světě existuje trh a tam se platí za silné kvalitní dřevo a vy nemůžete prodávat vlákninu za stejnou cenu jako výřezy zvláštní jakosti a rezonanci. Tehdy jsem to přeháněl a on mě nakonec mezi čtyřma očima řekl, podívej se, ty jsi dneska ředitelem závodu a já jsem ministrem. Tak musíš plnit to, co ti ukládá ministr. Až budeš v důchodu, tak si můžeš říkat, co chceš a dělat taky co chceš. A s tím jsme se s panem ministrem rozešli. On je po smrti a kdyby byl živ, tak mi to musí potvrdit.

Pan ministr Hruzík měl tehdy u odstěpného závodu státního statku Nové Hradý zaměstnaného švagra ve funkci ekonomického náměstka. Jezdil sem na návštěvy, takže lesní závod byl neustále pod ministerskou kontrolou. Při těch návštěvách často z dlouhé chvíle sedl do auta a jel někam do lesa a tam začal zpovídat dělníka, dělnici nebo hajného. Ti lidé byli velmi překvapení, někteří ani pana ministra neznali, tak mu ledacos řekli. Dneska už se tomu jen usmívám a jsem rád, že to takhle dopadlo a že se přece jen zachovala část porostů, kde bylo možno navázat a pokračovat. Na tom měl velkou zásluhu bývalý vedoucí lesní správy Ing. Březina, který byl také mým odchovancem. Po jeho náhlé smrti v započaté práci pokračuje současný lesní správce Ing. Žemlička. Tak se nám společně podařilo zachovat určitou kontinuitu hospodaření a podrostní způsob s hlediska současných lesnických názorů rehabilitovat a dotáhnout do konce.

Pokračování příště, redakce

„L.V.A. viděti...“

– nový film o Lednicko- -valtickém areálu

Lesní závod Židlochovice rozšířil svoji filmografii o další snímek. K videokazetám, zaměřeným na problematiku lužního lesa (film „Lužní lesy nad Soutokem“) nebo obnovy vodního režimu v jihomoravské krajině („Žízeň lesa“, „Komáří ráj“), přibyl film o jednom z nejkouzelnějších koutů jižní Moravy při hranicích s Rakouskem, který byl v roce 1996 mezinárodní organizací UNESCO zapsán do seznamu Světového kulturního a přírodního dědictví (World Heritage).

Nový videosnímek autorů Ing. arch. Jarmily Kocourkové a Ing. Ivana Stříteského s názvem „L.V.A. viděti“ nás provede Lednicko-valtickým areálem a jeho proměnami během jednotlivých ročních období. Autoři nás seznamují s jednotlivými dominantami Lednicko-valtického areálu a nejde při tom jen o kamenné svědky stavebních památek. Ve snímku se objeví i živí lidé, ať již vinaři při práci na vinici a při sklizni úrody nebo rázovité figurky – formani zakládající seno zvěři do krmelců, ale i tajemný pytlák výlovu tůně v lužním lese.

Nádherné detailní záběry jednotlivých rostlin a živočichů, interiéru lužního lesa v letním ránu po východu slunce, Lánské louky s jinovatkou nebo načervenalé studené světlo zimního podvečera v parku lednického zámku – to vše patří k záběrům, které lákají diváka k návštěvě kraje mezi Břeclaví

a Lednicí a zvou jej, aby se pokusil tento svět sám objevit.

Film vznikl v rámci programu PHARE CBC, na kterém se společně finančními prostředky podílela obec Lednice, státní podnik Lesy České republiky, Nadace Partnerství a Okresní úřad v Břeclavi. Je potěšitelné, že se na jeho přípravě podíleli odborníci z různých vědních oborů i organizací a institucí, což lze vnímat jako důkaz společné schopnosti konsenzuálního přístupu při práci v rámci regionu. O tom, že se společná práce všech zúčastněných opravdu povedla, svědčí nejen zájem veřejnosti z regionu, ale i ocenění mezinárodní odbornou porotou. Videosnímek získal na 18. mezinárodním festivalu AGROFILM 2001 v Nitře velkou cenu festivalu MAGNA MATER - Cenu Vlády Slovenské republiky.

Vyrobil: SKY FILM ekologické audiovizuální centrum Prostějov

Scénář a režie: Jarmila Kocourková a Ivan Stříteský

Námět: Ing. Jan Vybíral, RNDr. Libor Kabát

Délka pořadu: 20 minut

Videosnímek je distribuován rovněž v německé a anglické verzi.

Dr. Ing. Michal Hrb, LZ Židlochovice

Rok 2002 prohlášen OSN "Mezinárodním rokem pohoří"

Valné shromáždění OSN v listopadu 1998 prohlásilo rok 2002 za Mezinárodní rok pohoří (The International Year of Mountains, IYM). Navázalo tak na dřívější kroky OSN v koordinaci ochrany a trvale udržitelného rozvoje horských oblastí, které byly odstartovány závěry konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) konané v Rio de Janeiro v červnu 1992. Tzv. Agenda 21 označila trvale udržitelný rozvoj horských oblastí za stejně důležitý jako boj s desertifikací (šířením pouští) či nutnost uchování biologické rozmanitosti. Oběma dalším zmíněným tématům je např. v zemích EU věnována značná pozornost. Důvodem orientace na horské oblasti je rostoucí globalizace ekonomiky s koncentrací financí do příznivějších území, ohrožení horských ekosystémů nežádoucí změnou obhospodařování, masivní rozvoj tzv. tvrdé turistiky aj.

V zahraničí je plánována řada událostí souvisejících s IYM jak na globální, tak na regionální či národní úrovni. Ve 34 zemích byly ustaveny národní komitety IYM. Dalšími aktivitami souvisejícími s IYM se zabývá více než 50 států a řada mezinárodních organizací. Vůdčí

institucí OSN je FAO. Jsou pořádány a připravovány konference, např. v Rakousku na téma "Ekoturismus v horských oblastech - příležitost k trvale udržitelnému rozvoji" (Salzburg, 12. -15. 12. 2001) či konference IUFRO "Horské lesy - ochrana a management" v Kanadě v srpnu 2002. V neposlední řadě jsou vydávány příležitostné pohlednice, poštovní známky aj. tiskoviny popularizující IYM.

Pohoří v České republice zdaleka nedosahují rozměru Alp či And. Některé problémy jsou jim však společné. Navíc materiály IYM deklarují, že prohlášení se vztahuje na pohoří všech tvarů a velikostí. Jejich stav má vliv nejen na místní obyvatele či příležitostné návštěvníky, ale ve svých důsledcích má větší či menší pozitivní či negativní vliv i na obyvatele nížin. Jistě si tedy zaslouží náležitou pozornost. Přesto se zdá, že pro naši veřejnost je informace, že rok 2002 je Mezinárodním rokem pohoří, dosud tabu. V tomtéž roce, v září, se bude také konat konference "RIO+10" v jihoafrickém Johannesburgu.

RNDr. Jiří Stonawski

nové
odborné
publikace a knihy

z oboru lesnictví a příbuzných oborů

Fyziologie rostlin

Stanislav Procházka, Ivana Macháčková, Jan Krekule, Jiří Šebánek a kolektiv

Kniha seznamuje se současným stavem všech základních oblastí fyziologie rostlin – fotosyntézou a dýcháním, vodním provozem, minerální výživou, transportem látek, s jednotlivými projevy růstu a vývoje a s pohyby rostlin. Zvláštní zřetel je věnován aktuálním tématům, jakými jsou fyziologie stresu a výklad jevů na molekulárněbiologické úrovni. Zdůrazněn je i přínos tradičních českých škol, např. v kapitole o celistvosti rostliny či v pojednání o fytohormonech. Výklad respektuje celou šíři biologických struktur – od roviny buněčné až po celistvou rostlinu. Podle možnosti jsou uváděny i fyziologické aspekty života rostlin na přirozených stanovištích a poznatky významné pro zemědělské pěstební technologie. Dílo je určeno jako vysokoškolská učebnice především pro studenty a učitele biologického, zemědělského, lesnického a zahradnického zaměření. Může však posloužit i jako základní zdroj informací vědeckým pracovníkům příslušných oborů.

Vyd. Academia, Praha, 1998

(zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK)

Stromy

Stromy na zahradě, v parku a ve volné přírodě (z německého originálu *Bäume* z roku 1999) Enrico Banfi, Francesca Consolinová, kresby Annalisa a Marina Duranteovy

Obsáhle encyklopedie stromů je doplněna velkým množstvím fotografií a názorných kreseb. Publikace uvádí nejen vyčerpávající přehled nejrozšířenějších druhů dřevin, ale podává rovněž informace o strategii přežívání rostlin, způsobu rozmnožování a výživě. Nechybí ani slovníček a latinské názvosloví. V závěru knihy najdeme krátké pojednání o historii vztahu mezi člověkem a stromem a stručné informace obsahují i kapitoly "Strom v mytologii" či "Stromy a tradice".

Vyd. Euromedia Group, k.s., v řadě Velký průvodce přírodou pro Ikar a Knižní klub, Praha, 2001

(zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK)

Houby

Ladislav Hagara, Vladimír Antonín a Jiří Baier

Velký průvodce je zatím největší, jaký kdy u nás vyšel. I když zdaleka nemůže obsahovat všechny druhy, které se u nás vyskytují, najdeme v něm 1100 druhů a odrůd makroskopických hub na 1236 fotografiích. Některé z nich zatím nebyly v žádné mykologické literatuře vyobrazeny (např. pórnatka Herinkova, outkovka buková, outkovka přízřivná). Fotografie doprovází pouze krátká charakteristika makroskopických znaků a údaje o ekologických nárocích houby, doplněné stručnými poznámkami o možnosti záměny, o příbuzných druzích, o jedovatosti apod. U každého druhu je uvedeno české a latinské jméno houby, někdy i neznámější synonyma. Jedlost, nejedlost či jedovatost jsou znázorněny piktogramy a doba růstu (měsíce) římskými číslicemi. Kniha je rozčleněna na velké systematické kapitoly, uvedené krátkým textem seznamujícím s některými anatomickými a morfologickými znaky příslušné skupiny. Publikace je určena nejen pro houbaře-amatéry, ale i pro vážné zájemce o mykologii.

Vyd. Aventinum, Praha, 2001, v edici Velký průvodce (3. vydání)

(zakoupeno v síti knihkupců pro technickou knihovnu LČR HK)

Jiří Uhlíř

FOTO reportáž

Jako hold novému tisíciletí v předvečer státního svátku vzniku samostatného československého státu vysadily 26. října 2001 skupinku tří dubů zimních na Moravském předměstí v Hradci Králové Lesy České republiky, s. p., město Hradec Králové, Krajský úřad Královéhradeckého kraje, Městské lesy Hradec Králové a Městská zeleň

Tisíc stromů pro nové tisíciletí

Slavnostního vysazení stromů milénia se ujali generální ředitel LČR Ing. Jiří Oliva a náměstek ministra zemědělství Ing. Pavel Rybníček (foto 2), náměstek primátora města Hradce Králové Ing. Bedřich Koros a zástupce hejtmana Královéhradeckého kraje Ing. Vladimír Derner (foto 3), ředitel Městských lesů Hradec Králové Ing. Zdeněk Petřík a ředitel Městské zeleně Hradec Králové Ing. Jan Henzel (foto 4).

Jen král mezi rostlinami může mít korunu.
A tím králem je právě strom.

